

תכר שמות כה תרומה אונקלוס

גדמי אפרשותא מן קר גבר די מאת כל-איש אשר ידבנו לבו
ידבנו לבו. לשון גדבתי. * והוא לשון רעון טוב. פי' מינת מרומה. ועיין בלות הסמוך (רא"ם): ג. פי' שייח וסחמא. * כמ' וידבנו
הניין, וכליו אמר ידבנו (רא"ם). והסוף לומר שהוא רעון טוב. והוא פשוט. ומי לא ידע זאת. רעונו ציה. לפי שעתיד הוא לפרש פי' מרומה הרחשנות הם ממלית השקל האלא מוזה לכל אחד. אי"ל אין זה נדבה. לזה אמר שאפי"ז שאין זה נדבה בלא לשון נדבה והוא רעון טוב. כלומר ידבנו לנו שינויה נדבתינו לו ונלעון טוב (מ"ל):

רשי"י

לקט בהדיך

אמר קרא (לקמן כ"ח ב') והם יקראו ומי שבריות שמשפתיים על הכדקה אם אמר (הוא"ל) עד כלא. והעלו שם החוספת והר"ן כי ב' שאלתו דוקא דבר בקלוב אלב שאינו קלוב לר"ך. ודע כי לעיני דברו אפילו יחד אם הוא מומחה יתוף אדם בעל כדמו לזון אותו יחזי דתניא (סנהדרין כ"ה) אם היה יחד מומחה לרבים כי הכי זה דן יחזי. וכתבו החוספת שם ויכול לבוף אם האדם בעל כדמו דמי דקבלני וכו'. ומכאן איני למד שהוא הכין וכל שכן הוא שיוכל להכריז שבריות יחזי ואינו לר"ך ב'. ומה ששפט שר"ך ג' דן ופי"ף שבריות שמשפיק אלוהי שהוא תרומתי הלר"ך לתת כדומתי את צ"י לא כל שכן. וצוה שפיל ציבור הכדוב אומרו דבר אל בני ישראל און פירוט לשון דיבור אלא לשון שררות ודברות לומר כי הוא"ל נבדו יעיל לטעות ב' מלת אשר וגו' תקראו את תרומתי. אצל המשפטי"ן

אור בהדיך

בשקלים ישעו בפסיה. מה זה אשר ידבנו לנו. (ז) ומעתה אפילו נשאר נכח. (ז) פירוט יתד נבנו וגם יקמו נפועל. (ח) לשון רכס. (ט) פירוט בעל יולת. (י) פירוט דין ודברים שנין אדם לגמרי. (יא) משה. (יב) והוא"ל און ממשתי פסוק אמר ויקחו לי תרומה. (יג) אלר"ך ג' דייטיות. (יד) כל לתר למה מור לומר תקראו את מרומתי. ולא פסקו על מה שאמר ויקחו לי מרומה. גם השנייה מרומה מרומתי. (טו) פירוט הטעם בעל כדמו. נגו ממשתי. בתוקף (מכתיב) גיעין פי' (טז)

מלך יצחק הנזיר רש"י

אונקלוס שמות כה תרומה תכר כה' וידבר יהוה אל-משה לאמר: א ופס"ף י' עם משה פ"מ"ר: ב פ"ף עם ב' ישרא' ופ"שון ב' דב'ר אל-בני ישראל ויקחו לי תרומה

לקט בהדיך

רשי"י

(א) חסם. ג"י שצמקל מורה על הבטח דבר אל דבר. ואין (ב) ויקחו לי תרומה. לי לשמי"י: תרומה. שום המעשרות לדבוק. כגון קדש לי כל צבור. פטר חסם לי. קרבן לה'. אבל התייג אם היה אומר ויטו לי או ידבנו לי או ויקדשו לי. אבל ויקחו מיני ומקשר. ולזה נבחרת לומר חסם ב' מינת מפירות. ויקחו (ומפרש מינה זו דיצטר הסמוך). ואח"כ אמר שפיהי לקימה ואח לשמי. פי' למלכות רעונו ואינו שלי. ולא משום פסיה או הלאות מעשיו ומתמת נטיה (במ"ח). ובאמת אין לר"ך לכל זה. כי כל מקום שאלמר בלמ"ד אלל הקב"ה נבחרת שכן פירושו לי לשמו. כי לא שייך אלא הבטח דבר אליו. ורש"י מביאו כאן גם אלל ועשו לי מקדש לדונתא. וה"ה כל מקום (לברשו). ואפשר לומר עוד. שהאלו כל מרי"ג מוזה שמורה הם לה' נעבור שהוא ב"ה צוה נן. ולא לשום מללית וכוונה אמרת. אלא משונה פירושו כאן. שלא רק הנטייה יהיה לשמו יצטרך אלא המתמה נעלמו יהיה מקודש לשמו ולמקדשו ולהשאלת שמינתו. וכן ועשו לי מקדש. ועיין צ"י צהר צ"י שנת לה'. (ב) מפרש מינת. "מחומה". שהגם שפירושו לשון הרמה. אין ענינו דוקא שר"ך להצביה אלא שכן הוא הסדר לסקל דבר ממקום מושבו להרימו ולסלקו. ולזה תקראת ההפרכה בלשון תרומה שמתקדש (רק אמ"כ מומת. ואח"כ מור רש"י לפרש כל המלמד. ואמר יפרשו. שאין המדובר כאן מנגד"ל לדיק דעתו ויטו אותה לי. ואין פי' מינת אמר הכדוב מלת כל איש וגו'). גם אין לקימה בידים דוקא. אלא קימה דעתו ויטו אותה לי. ואין פי' מינת מרומה כמו נשאר מקומות. אלא פירושו נדבה (ועמו שאלמרנו שהוא הפרכה). ודרך אגב השמייענו שהגם שמוזה היא להפריש פפירות מינת ויקחו עכ"ל רק נדבה היא. ולזה אין לי קלטה. ועמו מרומה גדולה מן התעלה שאין לי קלטה. שזה

אור הדי"ם

(כח) ב. דב'ר אל בני ישראל. לר"ך דעת למע ישראל שלא ימנה עליהם מערב רב וורשיים לשון לא הספיק צמח שקדס לומר דברות ושררה. עוד יתבאר בסמוך בלשון אח"כ: לאמר והדבר מוכן שלבני ישראל ואמר. או לא הויה לר"ך לומר לאמר ויספיק בלומתי דבר אל בני ישראל. ונראה לי על דרך מה שאמרנו ז"ל (ותפא ד') (שקלים פ"א מ"ג) ממשכנין על השקלים. ואמרו מנין שהאומר דבר לחצירו שהוא צבל האומר ז"ל (ויחשלוני שקלים פ"א ה"א) כי ג' תרומות שנו שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר ז"ל. ועל פי הדברים האלה יעטרך לומר דבר אל בני ישראל שאם לא כן יתבאר לקרבונו צור וכו'. ומה ש' מהם שקלים בקט לגלגולת אחת לאדניס יתבאר משה כי לא צא אלא לתת רשות שאין זה צבל וכופי זה נחמון בלומתי ויקחו כנגד דעת השקלים האמר מוצה מנין תלמוד לומר דבר וגו'. ולר"ך זה הרמחה בברומה הסמוכה לה לומר שיטעו בכפיה תמלא מרובע לנפטר צבל הסוכה כולה שאמר לשקלי. וסמך חיצת ויקחו אל בני ישראל לרמו הכדוב לאמר וזחר לומר דבר. כי צבל מלוח לר"ך ששקלים מדבר הכדוב שאינם שקלים אלא בני לומר לו לאמר ודבר ובאמת מהכה לא יהיה נשמע ישראל ולא צוות ישראל דכתיב (לקמן ל' י"ג) כל שמוצה עליו הם כדברים לאומרים להם אלא רשות. כעובר וגו'. ולפי זה אומרו מלת כל איש"י פירוט ורבוותיו ז"ל (ולקוט ראובני) דרשו דבר אל בני שכלקוחה חסיה כהשואה מלת כל איש והפילו את אור בהדיך

אור בהדיך

(א) פירוט הרשעה לאמר. משמע שגלה מן אסור היה. הגם שאמר דבריו סתם. ולא אמר שהוא מור. (ב) והיה לו לומר קחו לי. פירוט לא די שמיני. אלא גם יקחו מהם בעל כדמום אם לר"ך. (ד) פירוט כל היולת צבל. (ה) ולרדבני שמתנה

תכני שמות כה תרומה אונקלוס
 ותולעת שני ושש ועזים: ה ועלת וארנהא זבבע וזורי וביז ומעו:
 אילם מאדמים ועלת תהשים נעצי ה ומשכי דרברי ססקין ומשכי
 שפינים: י שמן למאר בשמים לשמן פאנדורוא בוסמא פמשהא
 המישחה ולקמרת הפמים: י אבני דרבואא ולקמורת בוסמא:
 ז אבני בורלא ואבני אשקמורתא

לקט בדיד

ט) והכבוד קורא שש, לפי שזוהר משש מוסין, גם נקרא דז
 לפי שגזל ועולה בזב וקנה לחד ומאוסה הקנה נעשה
 הפסוק (גמרי'): י) זמר על עויל קרי וניה ע"ש משל
 גזוזים אולם לאל מורסין (רשי"י שבת כ"ז): יא) ז
 המים נערי"י הוא נמקוס מיבט מן (בא"ר): יב) ולא
 מטעמס, שא"כ היל"ל לזויזיס, מלדמים פירושו שקבלו
 האודס מדבר אמר המלדס אומס (רא"ס): יג) שרבי לא
 נמנה לא בין החיות טעויות ולא בין בהמות טעויות.
 ובהכרח שטורח היה שדבר עמא פסול למקדש ולמשכן, ומה
 שאמר מיה הוא דעם ר' יוסקן צמד רבה קבלה פ' אין כל
 מדס (ב"ב): יד) מורכב מצ' מיצום פם גוגא ופם היינו
 שש, וצפ' נדה לרוב קמה על דברי חז"ל לכו שמתורב
 צמינה אמת לשון עברי ולשון ארמי ונשאר צמי"ש: טו)
 פ"י לזין לומר שגזל צמדדי ורכומו אומס משש או קטי אומס
 מסומרים ומלומות שאלו המדבר, בהכחוב אומר צפי ויקבל
 וכל אשר נמנה אמו, הרי שהיה מוכנים אללם עני שפיס,
 ומאזן היו להם, בשלמה שאר דברים שהם שוים ממון והון,
 משא"כ עניס כדדים משא עניס (ג"א), וכן הוא צבי"ד צ"ר
 ד' וכל אשר נמנה אמו עני שפיס אשר ימנה אמו (לשון
 עמדי) לזין כפיז כחו, ללא אשר נמנה אמו (צמד) עכ"ל: טז)
 דוקא ארזיס מלכין כעין המשויים ולא מלכין מלרים, ללא שנטעס
 ב' דברים שקצו לו, מדח מה נשמעה שמן משלך דברים הלרבים
 לנמחוט ויין לנסיכס, שיה אמר למאר צפמי"ס הידועה ולא אמר
 שמן זין וזי חלח לא נמנה לכל אמר מוזמן (מיל"), ומפני זה אמר
 הוא צבי בשמים, אין לזויר שמן המשמה וכן לזויר קטורת
 "המשמה" ולקטורת, "השמים" שאינם פסם שמן המשמה
 והיו צו בשמים יקרי התוליות כמו שמתפרס צבי משא (רא"ס):
 קמים צבקר צבקר וכו' בין הערביס וכו', משא"כ צפי משא
 וידענו מקבלה חז"ל י"ח קממנין יקרים שאינן צומלל (רא"ס): יט)
 כשוממים בשמים וקמים על האש כזון היצוי, ובהפריסה מעלה
 לעשות קן, גם להכדיל לאלה מועט וצפ"ל זה היה ענינו, ללא
 ולא שרפה, ללא נגור מצינע קיצויר שפירושו עקן, כמו (צמ"ל)
 קמ"ח) אש וצדי שלג וקיצויר, ואמר רש"י וזה כדי ליישב יסור
 (במ"ח), ותינע ותמרות פירושו כמו מחר שהנעסן היה בלל
 נדיים כמו ילין מחר גובה ויש:

אונקלוס באפורא ובהושנא: שרתם ואבני מלאים ל'אפר ול'חשיני;
 רש"י לקט בדיד
 הלכרו שם לזויר האפרדי' האמור צוחכה תלוי: כ) לזה אמר,
 מלאים, על שם שנושין להם צובק מושב כמין גומל שוהס,
 ונותנים הלבן שם למלחות הכוונא קרייסי אבני מלואיס,
 והחושני, ומתקס הכוונש קריי משנלות*: לאפוד האצניס
 לזמן, והשן ולפור מפורשים צוחכה תלוי: והס למלואיס
 עמד לזיות לך לעשות שמן התשמה, ואמר קן, ולא אמר
 מדה וזת לרבו חרת רחמו וריך לנדר אצניס גדולת קרי הערך
 שחלפות, ומה שאמר למלחות לאו דוקא מלאוי כמו גומל
 יפיה ודכרה, לאל שוליים לה ונתומותיה כמין מוגלות
 הכמוצ צפי מנהו שלמי השפירות הנאס מן השמן היו
 התשנלות אשר אצני השסה היו צבס, כי פשועי הוא שחי
 לאל הס משנלות אחרות כשמי קלות כמפות האפוד ולא
 היה למעלה מטה צנוטה כמפות הכתן, ומה שדכדו
 מיתור אומרו משנוליס ייחי צמילואוס, אבל פשע הכבוד
 ז"ל עיין שם (רא"ס): כב) וזמנו שפירשו שאצני שסה
 האפוד: כג) פי' לאמריס ע"ש העמדי, כי עד עמא לא ידענו
 שזוהס ואצני מלואיס כבדר אחר כל צבס, ומעתה בדיון
 וכסף כי כס מעוליס מסכס", ואולי כי ללד סמנינו
 שהכשילויס הביאו אותם צלחרוב כשראו שביבאו דברים
 ישרלל כל הלורך להשכן, ותמלל שאלמו ז"ל צמד"ר האצניס
 י"צ) שיקפוד ה' על זה וחסר אות אחת מהם כהובת
 והשאלס כתיב, לזכ סדרס ה' צלחרוב לומר כי צו לורכי
 כס למטה מכולס, ומכעטעס עמנו שכס צלחרובי ורבין.
 פרק נא לו (ס"ט), שגדדי כהובת מוחריס ליביות אצני
 ככס"י ומשמע שאין מועילין צבס, וטוב לאיחי בלא טורח
 לרמצי' שכתב כן צפי"ה מלכות מעילה, ולפי זה סדר דבחס
 בגדי כהובת איס צהשאה עס כלי המשכן ועצודו ידי
 אור בדיד
 ב) ורלוי עמלמלה למעט מסדן. כ) פירוש שגוג ואלוס, כי
 א' אפשר להסירם כנגד שאל להיות מסס, זה שמיסי ומשמע
 מעילה, מה שאין מלואיס זה כמשקל ותינו. כב) שדכדו
 אפוד חסר עמית צנוה עבדח צבדיס
 אפוד חסר עמית צנוה עבדח צבדיס

כ) לזה אמר, "אצני" לשון רבים כי לאפוד עמו היו צ' אצני
 שוהס, אבל אינו כולל אפן שסה שהיה צומן שגבל צמני
 מלואיס, וזמנו שמתפרס והולך צמינע מלואיס אינו שם
 האצניס אלא כל מני אצניס וצמות נקראו כן
 (רא"ס): כא) ותפר הלמי"ד ואללו אמר ואצניס
 למלואיס פי' לזויר מה שאינו עמיד לזות לך למלואיס,
 וזמנו שאמר בשמים לשמן התשמה שפירושו לזויר מה שאינו
 עמיד לזיות לך לעשות שמן התשמה, ואמר קן, ולא אמר שוממן,
 מפני שצריך להאריך לומר י"צ שומת, ועוד שהאפן י"ו לו
 מדה וזת לרבו חרת רחמו וריך לנדר אצניס גדולת קרי הערך כדי
 שחלפות, ומה שאמר למלחות לאו דוקא מלאוי כמו גומל מלך
 יפיה ודכרה, לאל שוליים לה ונתומותיה כמין מוגלות דקות
 הכמוצ צפי מנהו שלמי השפירות הנאס מן השמן היו נמוינס
 התשנלות אשר אצני השסה היו צבס, כי פשועי הוא שחי
 לאל הס משנלות אחרות כשמי קלות כמפות האפוד ולא היה
 היה למעלה מטה צנוטה כמפות הכתן, ומה שדכדו חז"ל צמילואוס
 מיתור אומרו משנוליס ייחי צמילואוס, אבל פשע הכבוד לא
 ז"ל עיין שם (רא"ס): כב) וזמנו שפירשו שאצני שסה אינו כולל אצני
 האפוד: כג) פי' לאמריס ע"ש העמדי, כי עד עמא לא ידענו שפירושו
 שזוהס ואצני מלואיס כבדר אחר כל צבס, ומעתה בדיון הוא לומר
 וכסף כי כס מעוליס מסכס", ואולי כי ללד סמנינו שביבאו דברים
 ישרלל כל הלורך להשכן, ותמלל שאלמו ז"ל צמד"ר האצניס שויס
 י"צ) שיקפוד ה' על זה וחסר אות אחת מהם כהובת לורכי
 והשאלס כתיב, לזכ סדרס ה' צלחרוב לומר כי צו לורכי משכן
 כס למטה מכולס, ומכעטעס עמנו שכס צלחרובי ורבין. עור
 פרק נא לו (ס"ט), שגדדי כהובת מוחריס ליביות אצני משכס
 ככס"י ומשמע שאין מועילין צבס, וטוב לאיחי בלא טורח ויגיע
 לרמצי' שכתב כן צפי"ה מלכות מעילה, ולפי זה סדר דבחס אחר
 בגדי כהובת איס צהשאה עס כלי המשכן ועצודו ידי טורח"ס
 אור בדיד
 ב) ורלוי עמלמלה למעט מסדן. כ) פירוש שגוג ואלוס, כי לא נמנה
 א' אפשר להסירם כנגד שאל להיות מסס, זה שמיסי ומשמע שאין
 מעילה, מה שאין מלואיס זה כמשקל ותינו. כב) שדכדו זה הוא יסור
 אפוד חסר עמית צנוה עבדח צבדיס
 אפוד חסר עמית צנוה עבדח צבדיס

ואמרתם וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו

ואמרתם וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו

שמות כה תרומה
 שמות כה תרומה
 שמות כה תרומה
 שמות כה תרומה

לקב בדרי

ועשו לי (ג) סוף פסוק כי דמיץ וכן משו, ובאמע בין ב' העשות כפי ככל אשר אני מראה וכו', לזה אם היה כחובן כן משו ולא היינו אומרים שמאלו ככל אשר אני מראה מקושר למה ככל אשר אני מראה כן משו, ואי של ען, ד' כמלס וטולים לכל אחד ופתחים והעשייה הראשון כפי נשמה ונגמד בספק מ' צאמרו וקנמו בנחום, וכו' הפסוקים הם ב' ממלכים מחולקים, כל על מוסר הול"ץ אי אפשר לומר כן, אלא נכחד בספק מ' ומחון (תהי ויקבל ז': זר דבר. כמין כחר מוקף* לו מוסר גזרמו ואלו ההלמה בספק מ' והוא המשך אחד עד מינה כל גלוי, וכל מלמד השיי וכן משו הפנימי עד טעלה* לומר עוני הכפורת והטענה לדורות: כט) והו הטילוק בין מינה לדון שמינה נקבלת כשמינה יוצג על שוליה אלא דלה נדמוס (במ"ח): ל) על מן, היה נדמון (עם עוני כמוליו) ע"י סיומן לכהר מורה (מס): (זכ) ויצקת. לשון טפסים ארכי, וכו' טפסים נחמי, והמיון היה מדמו נכפסים כן, וגובשן עו"יה: הפנימי מ' טפמים עם שוליו, הען מ' טפמים עם שוליו, ופסמי העליונה היה שוח שעליוס היה מומ הכפורת והמיון גובשו י"ח טפמים ומסו, והיה עולה מן ב' הפנימיים טפם ומשאו, טפם כנגד הכפורת שהיה נולד כמובו ועוד משאו למעלה מן הכפורת קוד ועמך מורה (גמרא'), והו מוכן הכפרת שאמרו ר"ל ג' ארומות היו ולא ארון אחד ען

רשי"י

רשי"י
 רשי"י
 רשי"י
 רשי"י

ובכללות כל ישראל יקוימו כללות עיקרי הכורכה, ולזה אמר ועשו לשון רבים, ובשאר פרטי חייקוני הארון אמר לשון יחיד כי לכהן כלי הכורכה שכל לומדיה ועמליה והכנוניה יוכלו להכתיים מלחם אחד. עוד אולי פרקם לדבר לו בלשון זה לגלות לו על כל המעשה שכלל שמוצרי עמו לזכור לא אליו בזה המלוא אלא לזכור שכל חכמי לב כמו שביאר אחר כך ומכנה דבר אליו לפי שהוא המלוא לישראל, עוד לפי מה שאמרו ר"ל (רש"י עקב) כי ארון ען עשה משא ושם שם הלווחס חקף כירידו מן הכר גם את זה וכו' והיה הדבר כן, או יחשוב שיהיה אוחו עד שנעשה בלללל הארון שכוונו עם לעולם, וכן אמר עלמו שכבר עשה, לזה אמר לא כן הוא ועשו אמר בפרשת עקב (דברים י') ונעשית לך ארון ען דקדק לומר לך"י פירות און פירות ועשית כשאר ארץ בדר"י

אור החיים

אור החיים
 אור החיים
 אור החיים
 אור החיים

פ"ח וכו' לזכור היה. פ"ח ומדייק לפי זה הול"ץ של ועשו בהחלפת דבר ולאשון. פ"ח ואין לעמוד.

שמות כה תרומה
 שמות כה תרומה
 שמות כה תרומה
 שמות כה תרומה

לקב בדרי

ואמרתם וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו
 ואמה וזאתי ארצו ואמה וזאתי רחבו

רשי"י

רשי"י
 רשי"י
 רשי"י
 רשי"י

ועשו לי (ג) סוף פסוק כי דמיץ וכן משו, ובאמע בין ב' העשות כפי ככל אשר אני מראה וכו', לזה אם היה כחובן כן משו ולא היינו אומרים שמאלו ככל אשר אני מראה מקושר למה ככל אשר אני מראה כן משו, ואי של ען, ד' כמלס וטולים לכל אחד ופתחים והעשייה הראשון כפי נשמה ונגמד בספק מ' צאמרו וקנמו בנחום, וכו' הפסוקים הם ב' ממלכים מחולקים, כל על מוסר הול"ץ אי אפשר לומר כן, אלא נכחד בספק מ' ומחון (תהי ויקבל ז': זר דבר. כמין כחר מוקף* לו מוסר גזרמו ואלו ההלמה בספק מ' והוא המשך אחד עד מינה כל גלוי, וכל מלמד השיי וכן משו הפנימי עד טעלה* לומר עוני הכפורת והטענה לדורות: כט) והו הטילוק בין מינה לדון שמינה נקבלת כשמינה יוצג על שוליה אלא דלה נדמוס (במ"ח): ל) על מן, היה נדמון (עם עוני כמוליו) ע"י סיומן לכהר מורה (מס): (זכ) ויצקת. לשון טפסים ארכי, וכו' טפסים נחמי, והמיון היה מדמו נכפסים כן, וגובשן עו"יה: הפנימי מ' טפמים עם שוליו, הען מ' טפמים עם שוליו, ופסמי העליונה היה שוח שעליוס היה מומ הכפורת והמיון גובשו י"ח טפמים ומסו, והיה עולה מן ב' הפנימיים טפם ומשאו, טפם כנגד הכפורת שהיה נולד כמובו ועוד משאו למעלה מן הכפורת קוד ועמך מורה (גמרא'), והו מוכן הכפרת שאמרו ר"ל ג' ארומות היו ולא ארון אחד ען

רשי"י

רשי"י
 רשי"י
 רשי"י
 רשי"י

ובכללות כל ישראל יקוימו כללות עיקרי הכורכה, ולזה אמר ועשו לשון רבים, ובשאר פרטי חייקוני הארון אמר לשון יחיד כי לכהן כלי הכורכה שכל לומדיה ועמליה והכנוניה יוכלו להכתיים מלחם אחד. עוד אולי פרקם לדבר לו בלשון זה לגלות לו על כל המעשה שכלל שמוצרי עמו לזכור לא אליו בזה המלוא אלא לזכור שכל חכמי לב כמו שביאר אחר כך ומכנה דבר אליו לפי שהוא המלוא לישראל, עוד לפי מה שאמרו ר"ל (רש"י עקב) כי ארון ען עשה משא ושם שם הלווחס חקף כירידו מן הכר גם את זה וכו' והיה הדבר כן, או יחשוב שיהיה אוחו עד שנעשה בלללל הארון שכוונו עם לעולם, וכן אמר עלמו שכבר עשה, לזה אמר לא כן הוא ועשו אמר בפרשת עקב (דברים י') ונעשית לך ארון ען דקדק לומר לך"י פירות און פירות ועשית כשאר ארץ בדר"י

אור החיים

אור החיים
 אור החיים
 אור החיים
 אור החיים

פ"ח וכו' לזכור היה. פ"ח ומדייק לפי זה הול"ץ של ועשו בהחלפת דבר ולאשון. פ"ח ואין לעמוד.

תמות כה תרומה אונקלוס

הוא יתעבר פרוקא דהב דבי י ועשית כפרת זהב פהור אפתים
תרתין אמן ופלא ארבה ונחצי ארפה ואמה ונחצי רחביה:
ואמתא ופלא פתיה יי ותעבר ונחצי ארפה ואמה ונחצי רחביה:
תרון כרובין דדב נגיד תעבר יי ועשית לשנים פרבים זהב מקלשה

לקב בהדי רשיי

(ח) כבודת. כסוי על הכרון. שהיה פתוח מלמעלה מורה.
ומנחו עליו כמין דף: אמותים וחצי ארבה. העדות הלכות, אלא לגמות קל מורה שכלל בו כל
כארכו של הכרון, והחב כרובו של הכרון ומנוחה על המורה, והיא עזות שלוח אומנו שמענו אותה מפי הגבורה
עוצי הכתלים ארבעתם, ואף על פי שלא נקן ישור (מ"ל), ומה שאמר הכתוב אשר אמן לשון עמיד מ"י צויה"ע
לעוציה פירשו רבותיו (סוכה פ"ג) שהיה עוציה קודם שחמד מן ההר (ב"ב: ב) דכתיב צ"י אחרי על
טפחה: (וי) כרבים דמות פלגף חיוקיה: להם פני הכפורה קדמה (היי בהכפורה י"ג לה פנים) ואין פנים
(ס"ג) בקשה תעשה, שלא תעשם לפני עולם פתוחה משפת (גמרא: מא) ומלי כרוב א"ל אכתי
והחברס בראשי הכפורת לאחר עשייתם כמעשה כרביא שכן צבג קורין ליקוף רביא (גמרא), ואות הכ"ף
נורפוס: קורין שולד"ן אלא העיל זכב כרבה עוסף עליו הוא כ"ף הדמיון, אלא עמה אינה עוד כ"ף
הדמיון שגבר נעשה ממנה שורש ועלם השם כמו שאר

אור החיים

להחיות, לומר נענו שדמיון דמיון חיוקין קבל שמו ועשה כרוב (רא"ם): (בב) שמחברים ממת למתת על ידי
לכוס' שרובקו למה הביא רבי יוסי בר חנינא אותם כליום על כתפיהם שלא ילכדו כליום
פסוק וכו' (ב"ב:), והקבו עוד מפקוק ושמו דביו להוליא ראשי הכדים ויוונו עיניהם מן הקודש.
בשעת סילוק מסעותיה שנגלה שבו ונתים אותם והר"י מאורג"ל פירש שישמו הכדים על כתפי
כל מסע בא למת שבו מסירים אותם והחורב כליום, ובר דמו הכוס' דביו יענין שם דכריהם.
אמרה לא יסורו ממנו ואמרו כי היו שמה עננות ועוד יש להקשות על דביו ז"ל כהנה וכהנה ויחזר
בארזי ד' דביו"י דייק הכתוב שאמר ויקת לו יש לצמור דכריהו, ועטס אומרו ושמו טענות לא
ארבע טענות וגו' וכתיב ושמו טענות וגו' הא ידעתי מה ופרשו בספוק (לקמן כ"ג) ועשו את
למדת ששם שמה יענין שם דכריהם, ואין אפי בגדי אכרו וגו' והלה הכדים ובהכרח לומר שאין
מזיק דכריהם אלו כי רבו הקטניות על האוחיותיה, יוחר מ' וכללה רבות וחסיה זאת כחת מהם
והרבו פשוט כי טענות נפל בספריהם (גמרא) ולריך לומר בוא"ו עוסף שגא ללחה דרעה, ואלו כי לוח כ'
במקום והרבו והבחת את הכדים בטענות וקויות לעשות ב' טענות שביה קבועים בגוף הכרון ואינם
ושמו דביו"י נראה לי לומר כי להיות שבכדים היו נעים ודום ואחר כך יעשה ב' טענות ויחייסם
לשאת את הכרון כסב לוח שלוחה ה' לכסות את טענות הקבועים בצרון ואלו הם נעים ודוים (ג'
הכרון כפירות המסך לוח שישמו הכהנים הכנת חכ מופי ונעשה בטענות כהושלמים לצדוד
כדים שיוניאו ראשי הכדים (ג'
קופוניו"ר ב"ב: כ"ד) כדי שיהיו צמוד ואופן שיפלו

אור בהדי

הוא האין נשמת מימיה הבחלה האמיר בשעת עשייתו שיהיה לוח אום. (ב"ד) שאמר אלא ממת האומת קפיעל כ"י פסוק ו'
ולא הביאו פסוק והבחה שואמר כלל אלא הארון. (ב"ד) צרפת ממד ד' ו'. (ב"ד) ומעלה און להקשות ש' היו קבועים וי'
מוטולמים. (ב"ד) ומה יסור וא"ו און הוכנה שזו מ' טענות. (ב"ד) כי און שייך להקשות סמרה ממתה לארון. (ב"ב)
שאמר בארון עמנו. (ק) פירוש שלא יספו הכדים מכל וכל. (ק"א) אמריה"ו. (ק"ב) ענין שלפחות טענת צמור טענת.

אונקלוס שמות כה תרומה תלפ

בפבעלת על צלעת הארץ לשאת את- אריתא בעוקתה על ספרי
הארץ בהם: מ בפבעלת הארץ יהיו: ארנא קספ' ית ארנא בהון:
הבדים לא יסרו מפנינו: מ ונתת אל- לא בעוקתה דארנא יהון אריתא
הארץ את הערת אשר אתן אליה: שני ית סהרוקא די אתן קין:

לקב בהדי רשיי

פירשו ענף של אילן ענין ב"מ כ"ד: אלא דבר שנושאים (טו) לא יסורו מבנו. לעולם"י (ויחל מ"ב):
עליו משא "מוטי" שמו (רד"ק): (לו) שהלא כבר אמר (טו) ונתת אל הארץ. כמו בצמחיה (למח):
שמשמטם של הטענות להביא בהם הכדים לשאת את הארון. הערת. הכורכה"י שהיא לעדות בניו וצויניהם
ושפיעטא שלמי יסול להסיר בשעת המשא, אלא ודאי לא שויתו אהכס מלות הכתובות צב (מהי סקדי ב:)
מעשה היא, ופי' בטענות הארון יהיו הכדים אפילו שלא בשעת נפיעה, לא יסורו ממנו לעולם אפי' לפי שעה (ב"ב): (לח) ודאי שאין פירשו אלא הארון, כי הלמדנו מן הלכות
בדלקמן, ומנינו כן שגא מינה "אל" במקום אום ב"מ, כגון (ט"ז כ"ה) וישלך אל המים, או (גמרא) י"ע י"ו) מים מיים אל
כלי (רא"ם): (טל) און הכוונה ספר המורה, שהרי אמר "שלימי" אמנם לשון עבר ועדיין לא לוח אלא מעט מן ספר

אור החיים

שכוחות מכונה למשה בגם שאחרים עושים: מוכח כי לא יסורו לבדיה משמע ליה שלא יחזו
שו. לא יסורו ממנו. טעם שהולך לומר ממנו ולולי כי חזנת ממנו יש צב משמעות אחר כי בל
ולא הספיק לומר לא יסורו והענין מוכן לרבות שלא יחזו אלה ואלה לוח אמר והבחה הייתי
שממנו הוא, אפשר שמתכוין לומר שאין שיהיו והבחה"י: עוד נראה כי אם לא אמר והבחה הייתי
מהורקן ממש שלא יחזו מהחילתם לסופם בטענות אומר כי מה שאמר הכתוב ממנו צב לומר שאין
עלמם אלא שלא יסורו מהארץ היא הכקפורה"י, חיוב מלקות אלא על הכרתם בבחלתם ולעולם יש
אלא שצומא (ע"ב) אמרו וזה לשונם רבי יוסי בר איסור אפילו צדוקים תלמוד לומר והבחה"י פירוש
חנינא רמי כתיב בטענות הארון יהיו הכדים לא לשון הבחלה שאלם כותב שיהיו קבועים ולא
יסורו ממנו"י) וכתיב והבחה את דביו"י הא כיצד זכין ה"כ לו לומר וקבעת או וחדרת ולא והבחה
מהפרקין ואין נשמעין עד כאן. מדברי הגמרא שיהיה נשמע שיהיו נכסיו ויולאים. ורחימי

אור בהדי

פ"ח) ואם היה אומר לא יסורו לבד, היה נשמע לא יסורו ממקום כלל. לומר, ישעו שאין שלא יחלו לוח כלל, מה שאין כן מינה
ממנו פירשו מהארץ, פירוש, אשר שהוצא אל מן הטענות יסוך וצב מרובה בשני קלות הכדים לעשות עב, כדי שלא יוכל שוב
להסיר משם. (פ"ב) משמע שג"ך לקבועם. (ג') משמע שרק להביא לומר ולא לקבוע. (ד') פירוש פסוק לא יסורו
ממנו לבד שלא פסוק והבחה משמע שפירשו לא יחזו, וזה שאין אומרים שמומר לוח הוא רק מנה סמירה הפסוקים, אלא מפקוק לא יסורו
דביו, וגם מורה קושימו לדומיה למה ליתיה ממנו. (ב"ב) פירוש לא יסורו גלל מינה ממנו פשוט הוא שפירשו לא יחזו, וגם
אין כח בפקוק והבחה לשנת פירשו, אלא לא יסורו "ממנו" י"ג ו' כי פירושם, יסול להיות לא יסורו מהארץ ומה שאמרנו, וגם יסול
להיות לא יסורו ממקומו, על כן גר"ך פסוק והבחה לנגח פירשו, או אפשר שזוהי הממה ז"ל על זה הדרך, שהלחם הוא שמתד
שמומר לוח הכדים בטענות מהחילתם לוסין, מן מה אין גר"ך לשונם נקב בטענות מלחמה שישיר עובי הכדים, וגם הטענות עמן
איים גריהים להיות קבועים בארון, אלא יכלו להיות נעים ודום מן הארון, זה נשמע רק מנה סמירה הפסוקים, אלא מפקוק לא יסורו
ממנו לבד נשמע להסך. לומר, נשמע ב' דכריהם, הא לוח מהחילת הכד לוסין און פירוש רק לומר שהלחם ממנו, והבי להסיר הכדים
מלדי הארון לפני מן אפילו שלא שהלחם אסור, וזה פסוק והבחה לשלל דבר זה. (ג') פירוש לעולם מינה ממנו און לא אלא
משמעות ה', אלא יסורו שהלחם כמו שאמרנו, אף על פי כן גריהים און לפסוק והבחה לומר, שגם למחלה יסול לוח אומם, ותפרס

שצ יין כי תשא הטוב

ג לא תבערו אש בכל משכתיכם ביום השבת.

יביע: עמי בני ישראל לא תבערו אשחא עמי בני ישראל לא תבערו אש בכל ככל אחר מתכניכו כיומא דשבתא: מקום מושבותיכם ביום השבת.

ס ואת מזבח הקטרת ואת כדיו ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך הפתח לפתח המשכן.

יביע: לתרע משכן זימנא: לפתח אהל מועד.

כא ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת יהוה למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולכבדי הקדש.

אונקלוס: וכל די אשלמת רוחיה יתיה וכל אשר השלימה רוחו אותו הביאו. איתיא:

יביע: וכל ראשלמת רוחיה כנבואתא וכל שהשלמה רוחו בנבואה שעמו דעמיה יתיהו: הביאו.

כב ויבאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכזמן כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב ליהוה.

אונקלוס: ומיתו גבריא על נשיא: ויביאו האנשים על הנשים.

יביע: ואתו גובריא עם נשיא - וכל ויבואו האנשים עם הנשים - וכל תכשיט דדהב: תכשיטי של זהב.

כו וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה כחכמה טוו את העזים.

יביע: הווו עולו ית מעיזיא על גוויתיהו היו טווין את העזים על גומיהם ומנפסין יתהו כד היינו חיין: ומנפצים אותם כאשר הם חיים.

ל כו והנשאם הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפור ולחשו. ל

ל כיביע: ועניו שמיא אוליו לפישו ורליין דעוניו השמים הלכו לפישו ודלו משם את מתמו ית אבני כורלות חילא וית אבני אבני כורלות חול ואת אבני המלאים אשלמותא לשקטא כאיפודא וכחושנא ומחתו להשקיע כאמרד ובהשן ויוודיו אותם על

- 4 לרבות אפרי חוץ לארץ.
- 5 עיין רמב"ן שפירש שלא היו מאומנים על ידי אדם. אלא ה"י כן מן השמים.
- 6 עיין בהגה"ה המנבא בפי' רש"י כאן.
- 7 עיין רמב"ן.
- 8 הצמר שעליהם.
- 9 רש"י על פי הגמ' שבת ע"ב וצ"ע ע"א.

שצ יין כי תשא הטוב

יתחוו באנפי מברא אוליו רכבני ישראל מי המדה הלכו נשיאי ישראל ויביאו ומייתו יתהו לצידו עיבתא: אותם לצורך העבודה.¹⁰

כח ואת הבשם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים.

יביע: ותייביו עניו שמיא ואליו לנו עדו וישונו עניו השמים וילכו לנו עדו ולקחו ונסכין מתמו ית כושמא כחירא וית משחא משם את הבושם המוכחו ואת שמן זית דויתא לאנהרותא וית אפרסמא דכיא למשח להאיר ואת אפרסמון הטהור לשמן רבוחא ולקטרת כוסמא:

כט כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צוה יהוה לעשות כיד משה הביאו בני ישראל נדבה ליהוה.

יביע: כל גבר בר ישראל ואחא כח כל איש בן ישראל ואשה בת ישראל.¹¹ ישראל:

לא וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ונדעת וכלל מלאכה.

יביע: ואשלים עמיה רוח נבואה מן קדם יי: וימלא עמו רוח נבואה¹² מאת ה'. לד ולהורות נתן כלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן.

יביע: ולמילך אומנותא למשאר אומניא וללמד אומנות לשאר האומנים נתן דעה יזב מנדעא בלביה: בלבו.

לה מלא אתם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש וארג עשי כל מלאכה וחשבי מחשבת.

אונקלוס: עבדי כל עיביא ומלפי אומנו: עושי כל מלאכה ומלמדי אומנות.

לו ויקחו מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבדת הקדש לעשת אתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר.

יביע: חוב נדבחה בצפר כצפר מן מונותו: עוד נדבה בבקר בבקר ממונים.¹³

- 10 יומא ע"ה ע"א.
- 11 אולי הכונה למעט ערב רב, עיין זהר הקדוש.
- 12 ולעיל ל"א ג' הרגם "רוח קודשא" רוח הקדוש.
- 13 אולי הכונה שגם עושי המלאכה הוסיפו להביא משל עצמם עוד נדבה.

מסורת המדרש
המקח הזה יש בו
שדות עין ביב' של
(כחוס' ד'יה' מי סכרין)
פחוס' רמזים עין לעיל
כ. ב. ל'ה'ן ל' א.
שחש' ד' (יג) א.
משכר' הספרות ואה
דבי' ג. יב' ע"ע במי' א.
ג. דבי' יא. ג.

בְּרָמִים בְּרָמִים וְלֹא שְׂדוֹת אַבְל הַמָּקָח הַזֶּה יֵשׁ בּוֹ שְׂדוֹת
וַיֵּשׁ בּוֹ בְּרָמִים שְׁנָאֲמָר (שיר ד, יג) 'שְׁלַחְךָ פְּרָדִם רְמוֹנִים'
יֵשׁ לָךְ אֲדָם לֹקָח מִקָּח וּבָנִי אֲדָם אִינְךָ יִדְעֵינָי מָהוּ אֲבָל
מִשְׁכָּר הַסָּרְסוֹר נְתוּדָע מָה לָּקַח כֵּן הַתּוֹנֵה אֵינן אֲדָם יוֹדָע
מָה הִיא אֲלֵא מִשְׁכָּר שֶׁלְקַח מִשֵּׁה שְׁנָאֲמָר (שמות לד, כט)
וּמַלְשָׁה לֹא יָדַע פִּי קֶזֶן עוֹר פָּנָיו בְּדָבָרוֹ אֲתוֹי וַיֵּשׁ לָךְ מִקָּח
שְׁמִי שְׁמַכְרוּ נַמְכֵר עֲמוּ אָמָר הַקְרוֹשׁ פְּרוּף הוּא לִישְׁרָאֵל

ולא שדות, שכן שדות עשויות לזרוע בהן תבואה דגן לחם לאכול כדי צורך הקיום, וכרמים עשירי
להניב מהם תנובת חירות וצדקה. כדי צורך משמנים וממתקים להתענג בהם, ואין בשדות מה שיש
בכרמים ואין בכרמים מה שיש בשדות, ואין אחת שתהיינה בה מעלות שתיהן. שלא כל מזון מענג ולא
כל מענג מזין ומשביע. אבל המקח הזה יש בו — מעלת — שדות ויש בו — מעלת —
כרמים, כמו — שנאמר — במלצת השיר שהקב"ה משבח את נכסת ישראל ואומר: "שלחך
פרדס רמונים עם מרי מגדים", ודרוש: "שלחך" — מתנה שארוס שולח לאורוסו, או שאבי הארוסה
שולח לכבודו של בתי לחתנו, כמו (מ"א ט, נט): "ויתנתה שילוחים לבנותי", והוא משל על התורה שנתן
הקב"ה לישראל (רו"ט), ודרוש גם "שלחך" כפשוטו, מערכת תעלות מים המובילות ושולחות מים
בשדה להשקותה, ולבשון חכמים יקראו כן לשדות תבואה שבדרך הן "שדות שלחין" שמשקים אותן
בדרך זו (עיי' ב"ב סח). ואמר כאן גם "שלחך" וגם "פרדס רמונים", עם כל היבולים הטובים המענינים
הנזכרים בפסוק זה, לומר על התורה שיש מעלות שדה תבואה ומעלות כרמים ופרדסי פירות מתוקים
ובשמים נחמדים, וכלומר, חכמה המענגת את הנפש כחורת חיים ללכת בה ולהתקיים, וכל דבר ודבר
שבחורה שתי הסגולות יחד, להתענג ולהתקיים וכוני"ל, כרז"ו וכע"י בשם תו"ס, והרי שבחורה מעלות
מקח למעלה מכל מקח שהוא בעולם הזה.

ועוד, בנוגע שבעולם — יש לך אדם — שהוא — לוקח מקח וכוני אדם אינן יודעין
מהו — מה ערכו וחשיבותו, אבל משכר הסרסור — מגובה סכום דמי השכר שהוא נוטל עבור
חיוכו — נתורדע מה לקח — הלוקח מן המוכר במקח הזה, שכן לפי רוב ערך המקח כן יהיה
שכר הסרסור, כך התורה אין אדם יודע מה היא, מה ערכה וחשיבותה להעלות את האדם
למעלות רמות אל ה' — אלא משכר שלקח משה — מהקב"ה עבור שהיה הסרסור במקח הזה,
"ומה שפר נתן לו הקב"ה זו המציא" (דבי' ג, יב, עיי"ש), כמו — שנאמר: "ומשה לא ידע כי קין
עור פניו בדברו אתר", שמתוך שיריבו ה' אליו ומסר לו התורה לישראל והוא כתב אותה לישראל
נטל לו השכר הזה, קרני אור בפניו, מאור התורה (עיי"ש), והרי מתוך כך נודע ערכה של התורה שהיא
אור ה' ומסוגלת להעלות את עוסקיה שיאירו באור ה', זהו: "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל
תעובדו", דרוש "טוב" — על הקב"ה שנאמר עליו (תהלים קמח, ט): "טובו עלי", ועל התורה, כאמר
כאן: "לקח טוב", ועל האור שנאמר בו (בראשית א, ד): "וירא אלהים את האור כי טוב", ועל משה,
שנאמר בו (שמות ב, ב): "ותרא אותו כי טוב", ושמו "טוב" (כדלעיל א, ב, עיי"ש), וכלומר, מתוך השכר
הטוב שנתן ה' הטוב למשה הטוב, את האור הטוב, עבור שהיה הסרסור במקח הטוב הזה תדעו שכן
הוא לקח טוב, ואל תעובדו (עיי' יפ"ת ור"ט).

ויש לך — בעולם — מקח — כזה — שמי שמכרו נמכר עמו — להיות של לוקחו? :

מסורת המדרש
א. כי לקח טוב עין
רקיד' ל. א. תחומא כאן
ב. וכו"ו א. ל"ש כאן
שם. משלי תהלה.

סֶדֶר תְּרוּמָה

פְּרָשָׁה לַג

כ. א. יוֹקְחוּ לִי תְרוּמָה, הֲדָא הוּא דְכְתִיב (משלי ד, ב)
'כִּי לָקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם חוֹרְתִי אֶל תַּעֲזֹבוּ, אֶל תַּעֲזֹבוּ,
אֶת הַמָּקָח שְׁנָתַתִּי לָכֶם יֵשׁ לָךְ אֲדָם שְׁלֹקָח מִקָּח יֵשׁ בּוֹ
זֶהָב אֵינן בּוֹ כְּסָף יֵשׁ בּוֹ כְּסָף אֵינן בּוֹ זֶהָב אֲבָל הַמָּקָח
שְׁנָתַתִּי לָכֶם יֵשׁ בּוֹ כְּסָף שְׁנָאֲמָר (תהלים יב, ז) 'אֲמַרְתָּ ה'
אֲמַרְתָּ טְהוֹרוֹת כְּסָף צְרוּף, יֵשׁ בּוֹ זֶהָב שְׁנָאֲמָר (שם יט, יא)
'הַנְתַּמְדִּים מִזֶּהָב וּמָפֹז רֵבִי, יֵשׁ אֲדָם לֹקָח שְׂדוֹת אֲבָל לֹא

א. "יוקחו לי תרומה, ... ועשו לי מקדש ושכנתי בנוכחי", לא אמר "ירידו לי תרומה" אלא "יוקחו".
וכן האריך לומר "לי", וגם במשכן עצמו אמר כאן "לי", "ועשו לי מקדש", הדא הוא דכתיב —
זהו שאמר הכתוב, כשכב התורה: "כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו", "לקח" הוא
תואר של "מקח" — דבר הנמכר במחיר ותמורה, "נתתי" הוא תואר לנתינת מתנת חנם, הזכיר מתנה
הזכיר מקח, שכן יש טובות כמתנה שאינן במקח ויש טובות כמקח שאינן כמתנה, וכאן אמר כך לומר,
שיש בחורה כל טובות מקח וטובות מתנה (וכדלעיל בסיון הפא, עיי"ש), ועל כן הוא אומר כאן: "אל
תעזבו" — את המקח שנתי לכם, הגם שנתייה לכם כמתנת חנם החזיקו בה כמקח טוב שכן
יש בה טובות מקח שאדם לוקח במחיר יקר, ועוד בתוספת מעלה מכל מקח טוב אחר, שכן בנוגע
שבעולם — יש לך אדם שלוקח מקח, אם — יש בו — מעלת — זהב — שהוא טוב
להסמינו באוצר כדי לשמור על הרכוש שלא יאבד — אין בו — מעלת — כסף — שהוא טוב
לשאתו כדי להוציא ממנו בשוק לצרכי החיים יום יום, ואם — יש בו — מעלת — כסף —
האמורה, אין בו — מעלת — זהב — האמורה, שכן אין דבר שהוא טוב לשניים יחד, אלא מה
שהוא טוב לאוצר אינו טוב להוצאה מיד ליד בשוק, ומה שהוא טוב לכן אינו טוב לכן, אבל המקח
— הזה — שנתי לכם יש בו — מעלת — כסף, כמו — שנאמר — כשכב התורה:
"אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף", וכן — יש בו — מעלת — זהב, כמו —
שנאמר — כשכב דברי תורה: "הנתחמרים מזבח ומפוז רב", שכן בחורה יש חכמות פנימיות
ועיניות לאוצרם בלב ובנפש להעשיר בחכמת ה' ויש בה הלבנות מעשיות לידע דרכי ומעשי יום יום
ללכת בהם ולעשותם (רו"ט, ועיי"ש), ובכל דבר ודבר מן התורה שתי הסגולות האלה כאחת תמצאנה בה,
להשכיל ולעשות (תו"ס).

וכן בנוגע שבעולם — יש אדם — שהוא — לוקח שדות אבל לא כרמים, כרמים —

משלי ג ד

חרגום יונתן

לְאֵנֹכִי יִמֵן חֶסְדָּא: חָן: לֵה פְּכוּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ וְכַסְיָלִים מְרִים יִזְבְּנָא חֲפִימֵי נְחֹסֵן: קְלוּן: פ ד א שְׁמַעֲנוּ בָנִים מוֹסֵר אָב וְהַקְלִיבוּ לְעֵשֶׂנוּ בְּנָא מְרֻדְתָּא לְדַעַת בִּינְיָה: וּבְפִי לָקַח מוֹב גְּתַמֵּי לָכֶם אָב וְאֶצִּיחוּ לְמַדְעָ בִּינוּנָא: בְּמִסּוּל דִּי אֶלְפָּנָא מְבָא יִתְבַּיֵּת לְכֹן וְגִזְמוּסֵי לֹא תִשְׁפָּקוּן:

רש"י

מַעֲיָסָא עַל צִוּוּת: (ל) כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ וְכַסְיָלִים מְרִים קְלוּן: לְעֵנְמֵי, מַפְרֵשׁ קְלוּן לְמַלְכוּ: (ס) שְׁמַעֲנוּ בָנִים מוֹסֵר אָב: וְהַקְלִיבוּ: (ז) גְּתַמֵּי לָכֶם: הַנִּמְנָע מִמֶּנּוּ וְהַנִּמְנָע מִלְּעוֹמוֹתָא עַל הַקְּבִי' וְהַרְבֵּי מַצְוֹת צִוּוּן

אבן עזרא

(ל) כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳ אָמַר: כִּל הַיּוֹדֵל לְעֻשׂוֹת צְדָקָה זֹכֵה וְהוֹיֵן לוֹ בָּיִם בְּעֵלֵי חֲכָמָא: מַלְי עוֹשֵׁר, בְּעֵלֵי אַנְוָה: בְּעֵלֵי חֲכָמָה דְּכֹתִיב יִמְצֵא חַיִּים, בְּעֵלֵי עוֹשֵׁר דְּכֹתִיב צְדָקָה, בְּעֵלֵי אַנְוָה דְּכֹתִיב וְכֹבֵד, כֹּתִיב וְכֹבֵד וְכֹתִיב חַסֵּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: (כ) חֶסֶד אִישׁ: (א) שְׁמַעֲנוּ בָנִים: אַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר בּוֹ, רַבְבּוּ יוֹנָה

רבנו יונה

עַל יֵד הַמוֹסֵר תּוֹכֵר לְבִינָה: בְּכִי לָקַח מוֹב מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳ אָמַר: כִּל הַיּוֹדֵל לְעֻשׂוֹת צְדָקָה זֹכֵה וְהוֹיֵן לוֹ בָּיִם בְּעֵלֵי חֲכָמָא: מַלְי עוֹשֵׁר, בְּעֵלֵי אַנְוָה: בְּעֵלֵי חֲכָמָה דְּכֹתִיב יִמְצֵא חַיִּים, בְּעֵלֵי עוֹשֵׁר דְּכֹתִיב צְדָקָה, בְּעֵלֵי אַנְוָה דְּכֹתִיב וְכֹבֵד, כֹּתִיב וְכֹבֵד וְכֹתִיב חַסֵּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: (כ) חֶסֶד אִישׁ: (א) שְׁמַעֲנוּ בָנִים: אַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר בּוֹ, רַבְבּוּ יוֹנָה

אבן עזרא

מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳ אָמַר: כִּל הַיּוֹדֵל לְעֻשׂוֹת צְדָקָה זֹכֵה וְהוֹיֵן לוֹ בָּיִם בְּעֵלֵי חֲכָמָא: מַלְי עוֹשֵׁר, בְּעֵלֵי אַנְוָה: בְּעֵלֵי חֲכָמָה דְּכֹתִיב יִמְצֵא חַיִּים, בְּעֵלֵי עוֹשֵׁר דְּכֹתִיב צְדָקָה, בְּעֵלֵי אַנְוָה דְּכֹתִיב וְכֹבֵד, כֹּתִיב וְכֹבֵד וְכֹתִיב חַסֵּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: (כ) חֶסֶד אִישׁ: (א) שְׁמַעֲנוּ בָנִים: אַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר בּוֹ, רַבְבּוּ יוֹנָה

רש"י

מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳ אָמַר: כִּל הַיּוֹדֵל לְעֻשׂוֹת צְדָקָה זֹכֵה וְהוֹיֵן לוֹ בָּיִם בְּעֵלֵי חֲכָמָא: מַלְי עוֹשֵׁר, בְּעֵלֵי אַנְוָה: בְּעֵלֵי חֲכָמָה דְּכֹתִיב יִמְצֵא חַיִּים, בְּעֵלֵי עוֹשֵׁר דְּכֹתִיב צְדָקָה, בְּעֵלֵי אַנְוָה דְּכֹתִיב וְכֹבֵד, כֹּתִיב וְכֹבֵד וְכֹתִיב חַסֵּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: (כ) חֶסֶד אִישׁ: (א) שְׁמַעֲנוּ בָנִים: אַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר בּוֹ, רַבְבּוּ יוֹנָה

משלי ג

חֲמִסִּים וְאֶל־תִּבְחָר בְּכָל־דְּרָכָיו: לְכִי תוֹנֵעֶבֶת יְהוָה גְּלוֹז וְאֶת־יִשְׂרָאֵל סוֹדֵן: לְמִאֲרַת יְהוָה: בְּבֵית רָשָׁע וְגוֹה צְדִיקִים יִבְרָךְ: לֹא־אִם לְעֵצִים הוּא־יִלְיֵן וְלַעֲנִיִּים קוֹי: וְלַעֲנִיִּים יִתֵּן־לָהֶם הַיְשׁוּב׃

רש"י

(ל) כִּי תוֹנֵעֶבֶת ה' גְּלוֹז: מַעֲוֹת מִדְּכָוִי: וְאֶת יִשְׂרָאֵל סוֹדֵן: וְעַס יִסְרֵס מוֹדֵי: (ל) אִם לְעֵצִים: מִלֵּס נַמְשָׁן מִלְּמִיִּס, לְסוֹף קָף סוֹף יֵהִי לָן עֲמִיס: וְלַעֲנִיִּים יִתֵּן חוֹן: אִם לַעֲנִיִּים יִמְסַג, סוֹף עִימֵנו מַעֲשֵׂי מַצְוֹת דוֹד

אבן עזרא

עַל יֵד הַמוֹסֵר תּוֹכֵר לְבִינָה: בְּכִי לָקַח מוֹב מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳ אָמַר: כִּל הַיּוֹדֵל לְעֻשׂוֹת צְדָקָה זֹכֵה וְהוֹיֵן לוֹ בָּיִם בְּעֵלֵי חֲכָמָא: מַלְי עוֹשֵׁר, בְּעֵלֵי אַנְוָה: בְּעֵלֵי חֲכָמָה דְּכֹתִיב יִמְצֵא חַיִּים, בְּעֵלֵי עוֹשֵׁר דְּכֹתִיב צְדָקָה, בְּעֵלֵי אַנְוָה דְּכֹתִיב וְכֹבֵד, כֹּתִיב וְכֹבֵד וְכֹתִיב חַסֵּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: (כ) חֶסֶד אִישׁ: (א) שְׁמַעֲנוּ בָנִים: אַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר בּוֹ, רַבְבּוּ יוֹנָה

רבנו יונה

עַל יֵד הַמוֹסֵר תּוֹכֵר לְבִינָה: בְּכִי לָקַח מוֹב מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳ אָמַר: כִּל הַיּוֹדֵל לְעֻשׂוֹת צְדָקָה זֹכֵה וְהוֹיֵן לוֹ בָּיִם בְּעֵלֵי חֲכָמָא: מַלְי עוֹשֵׁר, בְּעֵלֵי אַנְוָה: בְּעֵלֵי חֲכָמָה דְּכֹתִיב יִמְצֵא חַיִּים, בְּעֵלֵי עוֹשֵׁר דְּכֹתִיב צְדָקָה, בְּעֵלֵי אַנְוָה דְּכֹתִיב וְכֹבֵד, כֹּתִיב וְכֹבֵד וְכֹתִיב חַסֵּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: (כ) חֶסֶד אִישׁ: (א) שְׁמַעֲנוּ בָנִים: אַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר בּוֹ, רַבְבּוּ יוֹנָה

מדרש חז"ל

עַל יֵד הַמוֹסֵר תּוֹכֵר לְבִינָה: בְּכִי לָקַח מוֹב מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳ אָמַר: כִּל הַיּוֹדֵל לְעֻשׂוֹת צְדָקָה זֹכֵה וְהוֹיֵן לוֹ בָּיִם בְּעֵלֵי חֲכָמָא: מַלְי עוֹשֵׁר, בְּעֵלֵי אַנְוָה: בְּעֵלֵי חֲכָמָה דְּכֹתִיב יִמְצֵא חַיִּים, בְּעֵלֵי עוֹשֵׁר דְּכֹתִיב צְדָקָה, בְּעֵלֵי אַנְוָה דְּכֹתִיב וְכֹבֵד, כֹּתִיב וְכֹבֵד וְכֹתִיב חַסֵּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: (כ) חֶסֶד אִישׁ: (א) שְׁמַעֲנוּ בָנִים: אַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר בּוֹ, רַבְבּוּ יוֹנָה

רש"י

עַל יֵד הַמוֹסֵר תּוֹכֵר לְבִינָה: בְּכִי לָקַח מוֹב מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ מִדְּרָשׁ חַדָּשׁ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן ל׳ אָמַר: כִּל הַיּוֹדֵל לְעֻשׂוֹת צְדָקָה זֹכֵה וְהוֹיֵן לוֹ בָּיִם בְּעֵלֵי חֲכָמָא: מַלְי עוֹשֵׁר, בְּעֵלֵי אַנְוָה: בְּעֵלֵי חֲכָמָה דְּכֹתִיב יִמְצֵא חַיִּים, בְּעֵלֵי עוֹשֵׁר דְּכֹתִיב צְדָקָה, בְּעֵלֵי אַנְוָה דְּכֹתִיב וְכֹבֵד, כֹּתִיב וְכֹבֵד וְכֹתִיב חַסֵּד חֲכָמִים יִנְחָלוּ: (כ) חֶסֶד אִישׁ: (א) שְׁמַעֲנוּ בָנִים: אַחֲרֵי שֶׁהוֹדִיר בּוֹ, רַבְבּוּ יוֹנָה

לח משלי ד
 תִּזְכְּרֵי אֶל־תַּעֲזֹבוּ: גִּפְיִבֵן הַיּוֹתִי לֵאבִי הָיִית
 וַיִּחַד לִפְנֵי אַמִּי: דִּוְיָדְנִי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָד־
 דְּבָרִי לְפָד־ עֲשֵׂר מִצְוֹתַי וְחַדָּה: הַקְּנָה
 מִשְׁכָּל גְּדָם אַמִּי: דִּוְאֶלְפִנִי
 לְפָד־ נִסְר פְּקוּדֵי וְחַדָּה:
 תְּרִגְמוֹם יוֹנָתָן

הַקְּנָה חֲכָמָתָא קְנָה כְּיוֹנָא וְלֹא תִּנְשֵׂי וְלֹא תִּסְטִי מִן מַאֲמָרֵי פּוֹפִי:
 רִשְׁוִי

הוא כפוי: (ג) כי בן הייתי ראבי. אם מאמר אומי יזמר: (ד) ויורני. על כך, ויחמתי ויחמתי לי
 שלמה היה שוגג שבויים, שהיוסין על הגול ועל יומתך דברי נקן, ולפי שהוכיח מצרים אלו לך את
 העניות דבר שנפשו של אדם ממלוה להם, לך מהיכנס על כך. (ד) ויפן קולו. דבר אחר, כי בן
 נאמר כי בן אימי וגו' כך יחיד וגו' שהיה אובד אימי לאפי, הנצל אומר בן אימי להקביה שהשקפה
 מצודת דוד

במוסרו, הלא נתתי לכם למוד טוב ומתוכה אל
 תעזבו את התורה ההוא: (ג) כי בן. אמר שלמה אל
 תחשבו שאני שונא את הבריות ולזה אני מזוהרים מן
 הדברים שנפשו של אדם חומדתן, אל תאמרו כן, כי הלא בן אהוב הייתי אני לאבי ומעונג ויחיד לאמי:
 (ד) ויורני. ועם כל אהבתי אלי למדתי הדברים האלה ואמר לי דברי תוכחתי יסעודי לך למען תשאר עומד
 ביראת ה': שפור מצותי. המצות אשר אני דובר אליך בשם ה': וחדה. כשמרתם תשיג את החיים: (ה) קנתי.

הוכיח בניס אחרים שישמעו מוסר אביהם, אף על פי שהם רכים לאביהם נחשב כמוני:
 רבנו יונה

נתתי לכם תורתני וגו'. תורתני, מוסר שדרתני. כי החכמה: [ו] ויורני. התורה הואת והמוסרים האלה:
 ראוי לנצרים ולחכמים שנאמר לתת לפתאים ערמה יתמוך דברי לבי. שלא תשכחם אלא תחשוב בהם
 (לעיל א. ח). ישמע חכם ויוסף לקח: [ג] כי בן הייתי תמיד, ואל תקצר בדברי, וברשיעם כתיב לב רשיעם
 לאפי. בן מקבל מוסר הייתי, ורך ויחיד לפני אמי, כמעט (לפני י. ט), הן שודתי: [ה] קנתי חכמה קנה בינה.
 באותה שעה אמר שלמה קבלתי מוסר אבי לדרוך את הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס.

מדת בשר דרס, מדת בשר דרס המוכר חפץ לחבירו מוכר
 עצב ולוקח שמת, אבל הקביה אינו בן נתן תורה לישראל
 רשמה, שנאמר: כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו.
 דבר אחר, כי לקח טוב. בנהגו שבעולם שני פרגמטטין
 (סוחרים) שהיו במדינה, זה לוקח מטכסין וזה לוקח
 אלוסיקין (מיני בדים), נמצא ביד זה דבר אחד וביד זה
 דבר אחר, אבל תורה אינו כן, זה שונה סדר ודעים, וזה
 שונה סדר וניקין. עמו שניהם זה עם זה, אמר אחד לחבירו
 שנה לי סדר ודעים ואני אשנה לך סדר וניקין. נמצא ביד זה
 שלוקח סחורה ויוצא לדרך מחייוא מן הליסטין, אבל התורה
 אינה כן, שמה יכולים הלסטים ליקח תורתו מתוך לבו, הוי
 לקח טוב.

אמרו רבותינו מעשה כספיה אחת שהיו בה פרגמטטין.
 היה שם חבר אחד אמרו לו אן פרגמטטיא שלך, אמר לה
 כשאנס למדינה אראה אותה לכם, התחילו לחור על הספיה
 ולא מצאו, התחילו לשחק עליי, לא עשו אלא נכנסו
 המוכסים עליהם ולקחו כל מה שהיה בידם, נכנסו למדינה
 לא היה להם לא לאכל ולא ללבוש, אותו חבר נכנס לבית

בת עין, אמר ליה הקביה שפור מצותי וחייה, אמר רבי

העולם נפתח השמים ונתם הפתוח, שאלמלא כן אינו יכול
 לחיות אפילו שעה אחת, ונר הלקח לו על ראשו, וצופה
 ומביט סוף העולם ועד סופו וכו', ומלמדן אותו כל
 התורה כולה, שנאמר: ויורני ואמר לי וגו'. (נדה ל:).

שפור מצותי וחייה, אמר רבי לפני הקביה שפורי כאישן
 בת עין, אמר ליה הקביה שפור מצותי וחייה, אמר רבי

אחד הוא מתפרנס בה, הוי כי לקח טוב (לקי"ש).

ו[ו] ויורני ויאמר לי וגו'. דרש רב שמלאי: למה הולך דומה
 מבצי אמו, לפנק שמקופל ומנוח ידיו על שתי צדיה,
 שתי אציליו על שתי אויכותיו, ושתי עקביה על שתי
 ענבותיו, וראשו מונח לו בין כרכי, ופני סתם וסבורו
 פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת, ושונה ממה שאמו שונה,
 ואינו מוציא רעי שמה ירהג את אמו, וכיון שיצא לאויר

העולם נפתח השמים ונתם הפתוח, שאלמלא כן אינו יכול
 לחיות אפילו שעה אחת, ונר הלקח לו על ראשו, וצופה
 ומביט סוף העולם ועד סופו וכו', ומלמדן אותו כל
 התורה כולה, שנאמר: ויורני ואמר לי וגו'. (נדה ל:).

לח משלי ד
 תְּרִגְמוֹם יוֹנָתָן
 תִּזְכְּרֵי אֶל־תַּעֲזֹבוּ: גִּפְיִבֵן הַיּוֹתִי לֵאבִי הָיִית
 וַיִּחַד לִפְנֵי אַמִּי: דִּוְיָדְנִי וַיֹּאמֶר לִי יִתְמָד־
 דְּבָרִי לְפָד־ עֲשֵׂר מִצְוֹתַי וְחַדָּה: הַקְּנָה
 מִשְׁכָּל גְּדָם אַמִּי: דִּוְאֶלְפִנִי
 לְפָד־ נִסְר פְּקוּדֵי וְחַדָּה:
 תְּרִגְמוֹם יוֹנָתָן

הַקְּנָה חֲכָמָתָא קְנָה כְּיוֹנָא וְלֹא תִּנְשֵׂי וְלֹא תִּסְטִי מִן מַאֲמָרֵי פּוֹפִי:
 רִשְׁוִי

הוא כפוי: (ג) כי בן הייתי ראבי. אם מאמר אומי יזמר: (ד) ויורני. על כך, ויחמתי ויחמתי לי
 שלמה היה שוגג שבויים, שהיוסין על הגול ועל יומתך דברי נקן, ולפי שהוכיח מצרים אלו לך את
 העניות דבר שנפשו של אדם ממלוה להם, לך מהיכנס על כך. (ד) ויפן קולו. דבר אחר, כי בן
 נאמר כי בן אימי וגו' כך יחיד וגו' שהיה אובד אימי לאפי, הנצל אומר בן אימי להקביה שהשקפה
 מצודת דוד

במוסרו, הלא נתתי לכם למוד טוב ומתוכה אל
 תעזבו את התורה ההוא: (ג) כי בן. אמר שלמה אל
 תחשבו שאני שונא את הבריות ולזה אני מזוהרים מן
 הדברים שנפשו של אדם חומדתן, אל תאמרו כן, כי הלא בן אהוב הייתי אני לאבי ומעונג ויחיד לאמי:
 (ד) ויורני. ועם כל אהבתי אלי למדתי הדברים האלה ואמר לי דברי תוכחתי יסעודי לך למען תשאר עומד
 ביראת ה': שפור מצותי. המצות אשר אני דובר אליך בשם ה': וחדה. כשמרתם תשיג את החיים: (ה) קנתי.

הוכיח בניס אחרים שישמעו מוסר אביהם, אף על פי שהם רכים לאביהם נחשב כמוני:
 רבנו יונה

נתתי לכם תורתני וגו'. תורתני, מוסר שדרתני. כי החכמה: [ו] ויורני. התורה הואת והמוסרים האלה:
 ראוי לנצרים ולחכמים שנאמר לתת לפתאים ערמה יתמוך דברי לבי. שלא תשכחם אלא תחשוב בהם
 (לעיל א. ח). ישמע חכם ויוסף לקח: [ג] כי בן הייתי תמיד, ואל תקצר בדברי, וברשיעם כתיב לב רשיעם
 לאפי. בן מקבל מוסר הייתי, ורך ויחיד לפני אמי, כמעט (לפני י. ט), הן שודתי: [ה] קנתי חכמה קנה בינה.
 באותה שעה אמר שלמה קבלתי מוסר אבי לדרוך את הוי שקוד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס.

מדת בשר דרס, מדת בשר דרס המוכר חפץ לחבירו מוכר
 עצב ולוקח שמת, אבל הקביה אינו בן נתן תורה לישראל
 רשמה, שנאמר: כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו.
 דבר אחר, כי לקח טוב. בנהגו שבעולם שני פרגמטטין
 (סוחרים) שהיו במדינה, זה לוקח מטכסין וזה לוקח
 אלוסיקין (מיני בדים), נמצא ביד זה דבר אחד וביד זה
 דבר אחר, אבל תורה אינו כן, זה שונה סדר ודעים, וזה
 שונה סדר וניקין. עמו שניהם זה עם זה, אמר אחד לחבירו
 שנה לי סדר ודעים ואני אשנה לך סדר וניקין. נמצא ביד זה
 שלוקח סחורה ויוצא לדרך מחייוא מן הליסטין, אבל התורה
 אינה כן, שמה יכולים הלסטים ליקח תורתו מתוך לבו, הוי
 לקח טוב.

אמרו רבותינו מעשה כספיה אחת שהיו בה פרגמטטין.
 היה שם חבר אחד אמרו לו אן פרגמטטיא שלך, אמר לה
 כשאנס למדינה אראה אותה לכם, התחילו לחור על הספיה
 ולא מצאו, התחילו לשחק עליי, לא עשו אלא נכנסו
 המוכסים עליהם ולקחו כל מה שהיה בידם, נכנסו למדינה
 לא היה להם לא לאכל ולא ללבוש, אותו חבר נכנס לבית

בת עין, אמר ליה הקביה שפור מצותי וחייה, אמר רבי

העולם נפתח השמים ונתם הפתוח, שאלמלא כן אינו יכול
 לחיות אפילו שעה אחת, ונר הלקח לו על ראשו, וצופה
 ומביט סוף העולם ועד סופו וכו', ומלמדן אותו כל
 התורה כולה, שנאמר: ויורני ואמר לי וגו'. (נדה ל:).

שפור מצותי וחייה, אמר רבי לפני הקביה שפורי כאישן
 בת עין, אמר ליה הקביה שפור מצותי וחייה, אמר רבי

אחד הוא מתפרנס בה, הוי כי לקח טוב (לקי"ש).

ו[ו] ויורני ויאמר לי וגו'. דרש רב שמלאי: למה הולך דומה
 מבצי אמו, לפנק שמקופל ומנוח ידיו על שתי צדיה,
 שתי אציליו על שתי אויכותיו, ושתי עקביה על שתי
 ענבותיו, וראשו מונח לו בין כרכי, ופני סתם וסבורו
 פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת, ושונה ממה שאמו שונה,
 ואינו מוציא רעי שמה ירהג את אמו, וכיון שיצא לאויר

העולם נפתח השמים ונתם הפתוח, שאלמלא כן אינו יכול
 לחיות אפילו שעה אחת, ונר הלקח לו על ראשו, וצופה
 ומביט סוף העולם ועד סופו וכו', ומלמדן אותו כל
 התורה כולה, שנאמר: ויורני ואמר לי וגו'. (נדה ל:).

הפחה למשה תשוא
 תהלים ליום שישי קיט
הַיָּמִים: רַחֵם אֱלֹהֵינוּ
וּמְדַבְּרֵיךָ (ומדבריך כתיב) פְּתַח
לִי: וְיִשְׁמַע אֲזַנֵּי עַל-אֲמַרְתֶּיךָ
 (ה' ו' וד' חקד וכתיב ומעני)

מלה ואמת ולכבוד ודב' חקד עיי"ש, והיינו ראש דברך אמת, שבחמה אמה
 אצל כלמת, אצל צדוקם כל משפט אמה עושה נלדקה, ולא יתכן שום משפט
 מכלעני הלקדק כ"ל.
 און יאמר ראש דברך אמת וגו'. כ"ל לאש הנהגתך הוא אמת, כי סוף מעשה
 נחשבתה מחלה [כמו שאמרתי שעלה נחשבתה מחלה לנרא נמדת הדיון, אך
 לא שאין העולם ממתיק עמד וסיוף מדת החממים למדת הדיון, והוא שאמר]
 יאמר, כ"ל בשלל העולם שיעמוד לך ליהיות הכל, משפט וגם צדק לקדק במי
 ו' והחממי, והבולר זה על פי מה שכתבתי בספר ישמע משה צדוקת מיי שרה
 בספוק ולשניטן כ"ל אלהי השמים ואלהי הארץ עיי"ש ומנין.

שמש אנכי על אמרתך וגו'. כי זה מנואר ופשוט דלון לעבוד על מנת
 לקבל פרס, רק הוא אמנע להשתמחה יכול להיות על ידי אמנות
 א' ו' ושעה מד' עין לא ראתה וגו', הוא השפאל דוד שאף השמחה שלו בהנמיה
 א' רק מפני שהוא אמרתו ית"ש, ולא מפני הכנה אל אמרית טוב, רק בלי שום
 נבזה אל המכלית, ואף אם היה מכלית רע היה שמת מפני שהוא אמרתו ית"ש,
 ייעו כבוצא שולל רב למנואר נגמרא: דהוא טונה מעין הרעה, לאשבת מליאה,
 א' דלי שעה זה מלמא שקיל לה מיניע וחכע ליה, לנע עמה מיחו טונה הוא.
 נחמניה זו הימה שמתמו של דוד המלך ע"ה בהמנומיה, כ"ל צדוק ודו"ק.

תהלות ישראל
 רב רש"י בראשית א א. רנא. עי' לעיל קרא ז אות ב. הערה מו, העתק
 וינו משם עיי"ש. רב. במתי' ברכות נד ע"א, מברך על הרעה מעין על הטובה ועל הטובה
 א' על הרעה וכו', ובגמ' שם ס ע"א, ועל הטובה מעין על הרעה היכי דמי, כגון דאשבת מציהא,
 א' על גב דרעה היא לדידיה דאי שמע בה מלכא שקיל לה מיניה, הושת מינא טובה היא ע"כ.
 א' אמילו אם היה יוצא מזה דבר רע כמציהא תה"ל, גם כן היה שמת על שמקיים מצות ה', ועי'
 א' קטג ח אות ג. ד"ל, והנה אמרו החכמים שיעקב עבודת השמים הוא שיהיה על בחינה שבת
 עונש יענש בגיהנום על קיום המצוה, מכל מקום יעשה בהשקפה גדול להשלים צדוקו וכו' ע"כ.
 מצודת דוד
 ש"ס שריש וגו'. אף כי הריש דפשוט נחמט על לא חמט וכו' הלא היה לנחמט נקט אצל מדעין ספר לצי
 ולא שלמתי כסם ד' (קספ) על אמרתך. על קיום אמרתך:

הפחה למשה תשוא
 תהלים ליום שישי קיט
פִּי-יִתְקַדֵּשׁ לֹא
 קִנּוּ הַתְּמִיּוֹת רַבִּים | יְהוָה
כִּמְשַׁלְּשֵׁי חַנּוּן: קִנּוּ רַבִּים
לְדַפֵּי וצָרִי מַעֲדוֹתֶיךָ לֹא נִטִּיתִי
 קִנּוּ רַבִּים כְּבָדִים וְאֶתְקַטְּפָה
אֲשֶׁר אֲמַרְתָּ לֹא שָׁמְרוּ
 קִנּוּ רַבִּים פִּי-פִּקּוּדֶיךָ אֲהַבְתִּי
יְהוָה בַּתְּהִלָּתְךָ חַנּוּן: קִס רֵאשֶׁ-
הַבָּרֶךְ אֲמַת וְלַעֲלֹמִים כָּל-מִשְׁפַּחַת

מגיהנס, לזה אמר כי תורתך לא שבוחתי והוא הלאה ונחמט מגיהנס, והבן.
 (קט) רחמך רבים ה' וגו'. כ"ל כי רחמך רבים, הכנה מיני רחמנות ית, על ק
 פעולת רחמנות הלו, במשפטיך דייקא שהוא דין חינו, שניה ואש
 כדון, באופן שלא יהיה נהמא דכסופא, ואף שזה לא יעוייר רק בהנמיה חפשיה ומלי
 ענין רחמנות לזה, והיו כמי הפכים צנושא אמה, הלא אף שמי הפכים צנושא אמה
 אין נמנע בחק הצדק יתעלה, ועל פי זה מיושב קושיות הידיעה והנחמיה, והבן.

תהלות ישראל
 ידי העניות, ומענה אין צורך אל הגלות, ועם כל זה סופרה מן הגלות לכן לא נחמטה, הי"ש כאן ראה
 עניי שיש לי בגלות, וחלצני מן הגלות, כי כבר אין לי גיהנם מכה העניות ולמה יה לי גלות וכו' ע"כ.
 רמו. כו ע"א. רמה. ומה שלמנרא שחלודת אש היא חקד מרמה אין אור שלמות בו, הי"ש של
 גופן אש דכודי (רמיה כג כט) הלא כה דברי כושי וגו' על אחת כמה וכמה ע"כ, ופירש"י, שלמנרא,
 היה הבראת מן האור כשבערין אש במקום אחד שבת חמדי בלי הפסק ע"כ. רמו. אמת
 פ"ג ת. רמו. שלל ידי זה ישלש בו אור של גיהנם ח"ו. רמה. רבמים הלי השובה פיה היה.

מצודת ציון
 (קס) ואתקופפה. ענין טריבה כמו אקוט בריה (לעיל) (קס) כי חקך לא דרשו, אלמס לאיס לנשט
 אצי:
 הארכיס הרדמס: (קס) ואתקופטה. היינו מרצי עומס על אש לא שמה אהבה: (קס) אוהבה. אל שמש
 אומס חמס נשטיס ואף אם לא נשמי כולם עכ"ז מיני חמסין כלשר דכין מעולם לנרץ מתנהי טונה למשח:
 (קס) ראש דברך. מלמא דכין שאמרת נהר מיני אומי ה' אלשר הוא אמת: ולעולם וגו', ולכן יעמוד לעולם
 כל משפט דכין ולא חמטל כסום ומן האולי והמניה הוא ה' האליס חקיס למע:

הפחה למשה תשוא
 תהלים ליום שישי קיט
 תהלות ישראל
 תהלות ישראל

והגה אמרו חז"ל (שהש"ר פ"א ס"ג) אמר רבי מאיר, בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה, אמר להם הקב"ה הביאו לי ערצים עוצים שהשמרוה ואתננה לכם, אמרו הרי בנינו עורצים אותנו, אמר הקב"ה הא ודאי ערצים עוצים, על ידיהם אתננה לכם, הכ"ד (תהלים ח ג) מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, לפיך נריך אדם להכניס בנו לתורה ולחנכו בלימוד. וזה שדרשו בתנא דבי אליהו, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, וקבלו את צנייהם לערצים, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, שיפרישו בני ישראל מממונם מדכה לצנות צית מדרש לתלמוד כדי שיוכלו להכניס צנייהם לתורה ולחנכם בלימוד.

(מגילה ו:י) יגעתי ומלאתי תאמין, ולכאורה הם שני הפכים, דמלאה צאה צהיסח הדעת ולא ציגיעה, והענין כי אם האדם מייגע עצמו בתורה בעיון רב אף שלפעמים יעלה חרס צידו, שוב אחרי זה נפתחין לו שערי אורה להצין ולהשכיל, והוא מתח אלהים בקרבו מלאה אחר היגיעה, וזה שאמרו יגעתי ואחר זה מלאתי צהיסח הדעת תאמין, עכ"ד.

ובזה יש לבאר הטעם שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, כי נעשה אמרו על חלק היגיעה, ונשמע הוא מלשון הצנה, על דרך הכחוצ (בראשית מז עג) כי שומע יוסף, ופירש"י מצין. וזה קאי על חלק המלאה שישפיע להם הקב"ה לאחר היגיעה להצין ולהשכיל בתורה ה'.

*

7 ← יח עוד יבאר מאמר התנא דבי אליהו בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה.

3 במדרש רבה (פל"ג ס"א) ויקחו לי תרומה, הכ"ד (משלי ד 3) כי לקח עוב נחתו לכם תורתי אל תעזבו. ולריך ציאר שייכות כחוצ זה לכאן.

ונראה בהקדם לבאר מאמר הגמרא (שבת פח.) ההוא לדוקי דחזייה לרצח דקא מעיין בשמעתא ויחצה אלצעתא דידיה תוחי כרעא וקא מיין צהו וקא מצען אלצעתיה דמא, אמר ליה עמא פזיחא דקדמיתו פומייתו לאודנייתו אכתי צפחזותייתו קיימיתו, צרישא איציעא לכו למשמע אי מלייתו קבלייתו ואי לא לא קבלייתו, אמר ליה חן דסגינן בשלימותא כתיב צן (משלי יא ג) תומת ישרים תנחם, הכן אינשי דסגן צעליותא כתיב צהו וסלף צוגדים ידסם. והמאמר הלזה אומר דרשוני.

ואפ"ל על פי מה שכתב ח"ז זללה"ה בהפלה למשה (מזמור קיט) לפרש אמרם ז"ל

ומעתה י"ל דההוא לדוקי חזייה לרצח דקא מעיין בשמעתא וקא מצען אלצעתיה דמא, ואחר כל היגיעה הזאת העלה חרס צידו, ולזה אמר עמא פזיחא דקדמיתו פומייתו לאודנייתו, ולא שמעתם מקודם כמה קשה היא לימוד התורה שאף אחר יגיעה רבה יתכן שעדיין לא יזכה להצין, על זה השיב לו רצח חן דסגינן בשלימותא כתיב צן תומת ישרים תנחם, וציאר זקוני המהרש"א ז"ל על פי אמרם (שבת קד.) הצא ליעבר מסיייעין אותו, והיינו תומת ישרים שרולים לילך בדרך ישר, הגם כי קשה עליהם לעשות, תנחם לסייעם מן השמים, עכ"ד. ולדרכינו הכוונה דמכיון שהולכים בדרך הישר ומתחייגעים על התורה אף שלפעמים יעלו חרס צידם, מכל מקום לאחר מכן תנחם מן השמים למנוח מלאה צהיסח הדעת, ונפתחים להם שערי אורה בהשגת התורה.

ובחינה הלזו מלינו חלל נדבת המשכן, שאם האדם מתחייגע כפי כוחו לעשות רצון קונו, אז הקב"ה מזמין לו אחר כך יותר ויותר במלאה ומחנה, וכמו שכתב החיד"א בגחל קדומים צפרשתן צפסוק חאת התרומה, כי

מצואר בתרגום יונתן (פ' ויקהל) דענני שמיא
 הציאו חבני שוהם ואבני מילואים מפישון וחת
 הכושם וחת השמן מגן עדן והגשיאים לקחום
 והציאים למשכן. וזה שאמר וחת התרומה אשר
 תקחו מאת"ם היינו מצני ישראל, זהב וכסף
 ונחושת, כולם צוא"ז המוסיף עד ועלי שטים,
 ואז הפסיק וכתב שמן למאור בלא וא"ו, להורות
 דמכאן היא תרומתו של הקב"ה שמן ובשמים
 ואבני שוהם ואבני מילואים, עכ"ד.

וזה שדרש התנא דבי אליהו, בשעה שאמרו
 ישראל נעשה ונשמע, שמקודם יתייגעו כפי
 כוחם ואחר כך יקבלו מליאה מאת הקב"ה,
 בצחינת יגעתי ומלאתי, מיד אמר הקב"ה ויקחו
 לי תרומה, שיציאו בני ישראל נדבח המשכן כפי
 כוחם והשאר יושלם מן השמים.

והשתא יתבאר מאמר המדרש, ויקחו לי
 תרומה ה"ד כי לקח טוב נתתי לכם
 חורתי אל תעוזה, כי כשם שאלל נדבח המשכן
 חזיקן שמקודם הולרכו להתייגע כפי כוחם, ואחר
 כך השלים הקב"ה את השאר צמליאה ומתנה,
 כך התורה הרי היא מקודם בצחינת לק"ח טוב,
 כדוגמת מקח וממכר אשר מן האורך להתייגע
 עליה ולחזר אחריה, אבל אחר כך בא לו מליאה
 ומתנה צריכה הדעת, בצחינת נתתי לכם,
 להבין ולהשכיל בתורת ה'. (ועיין בערוגת הכושם
 בפרשתן מ"ג צה).

*

י"ב או יאמר לפרש התנא דבי אליהו, בשעה
 שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר
 הקב"ה ויקחו לי תרומה.

ונראה דהנה לעיל מיניה כתיב, ויצא משה
 ויספר לעם את כל דברי ה' ואת כל
 המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל
 הדברים אשר דיבר ה' נעשה, וישלח את נערי
 בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים וגו' ויאמרו

כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע. והקשו
 המפרשים מה טעם אמרו מקודם רק נעשה
 ואחר כך אמרו נעשה ונשמע.

וי"ל על פי מה שכתב הרמב"ן ז"ל על הפסוק
 וישלח את נערי בני ישראל, הם בחורי
 ישראל שלא טעמו טעם חטא, כי הם הנבחרים
 בעם והקדושים בזה, כענין שאמרו (ברכות מג):
 עתידין בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא ליתן
 ריח כלבנון, עכ"ד. ומעתה יש לומר כי עבודתם
 הקדושה של הנבחרים בעם והקדושים שבהם
 הלא המה בחורי ישראל שלא טעמו טעם חטא,
 דבר זה השפיע רוח עברה בלבבות בני ישראל
 להלביז נפשותיהם צרשפי אהבת הבורא ית"ש,
 וזכח זה פתחו ואמרו נעשה ונשמע, אבל ערם
 ששלא משה רבינו את נערי ישראל לעבוד
 העבודה, עדיין לא השיגו ישראל מדריגה עליונה
 הלזו ולא אמרו רק נעשה.

והנה איתא בגמרא (פסחים פז.) אמר רב
 זוערר בר עובדיה אמר רב, מאי דכתיב
 (תהלים קמד יב) אשר בנינו כנעיעים מגדלים
 צנעוריהם, אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם
 חטא, מחוועבות חבנית היכל, מעלה עליהן
 הכחוצ כחילו נבנה היכל צימיהן. וזה שדרש
 בתנא דבי אליהו, בשעה שאמרו ישראל נעשה
 ונשמע, זכח השפעת הקדושה מעבודת בחורי
 ישראל שלא טעמו טעם חטא, מיד אמר הקב"ה
 ויקחו לי תרומה, לבנות ההיכל צימיהן.

*

ב עוד יש לפרש התנא דבי אליהו, בשעה
 שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר
 הקב"ה ויקחו לי תרומה.

ונראה על פי מה שכתב הרמב"ם (הלכות
 תשובה פ"י ה"ה) כל העוסק בתורה
 כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות
 הרי זה עוסק שלא לשמה, וכל העוסק בה לא

האון דער גרונד פון דער

רכה	סופר	תרומה	חתן	רכה
-----	------	-------	-----	-----

ל"מ "ידוש" סוד, וי"ו צאו ג"כ ארבע עממי הארון, לרמז על הכהנים, כי "שפט" פירושו דרך כמו מדוע אחרו עממי מרובותיו (שופטים ב"ב"ט), ולכל נעשה למד דוקא סודות הכורה אין חקר לבנותם ובהם הכיבוד מהלך אל און זה בדרוש או ברמז וי"ט בשפט, אה אמר בקד"ה למשה לא בן הוא, אלא ועתה ארבע עבדות שמורים על עגול שאין חקר וסוף לקורה על ארבע עממותיו הוא הכהנים, ועל כל ארבע עממותיו אפילו על השפט ומכ"ש על הכהן והדרוש וסוד חתן ג"כ ארבע עבדות זכב, וגם בהם הכיבוד מנהל יתירה וכל מה אשר יחזור על לימודו אפילו בשפט ימלא בהם עטם חוש, ודדיה ייחוד בכל מה כתיובתו כזה שמואל כל יום עטם חוש בן תמלא בכל מה על לימוד חוב"ק, ואין חקר וסוף להבנת שפטי חוב"ק ומשום לא יאמר אדם שכבר בא עד חלוקתו לבין אפילו שפטי ומכ"ש עמקי פירושיה.

במסורה ורזה ושטה בתנאים, ורזה אם דרך שולב צי (הכלים ק"ל"כ"ד), וי"ל ורזה גנים לבנין (שם ק"ל"ד'), וי"ל שמסורה זו על לרמז לו שוד רפואה שלישית להחליט האות ית"י, מלמד אוחן ג' פלות שמסרו לו חפ"ל (ברכות ה'), שם מסורה, ק"ש, והוכרת יום המיתה, ואם גם חתה שלטה שוד רגזה הארלי, חתה ארבע לא יוכל שאת, וזה אם האדם ישכיל בדעתו וצמחשתו את חלוקתו למד נבדל והוא להשלים את בניו אחריו לממן לא ימחה שם ישראל מקרבם, וי"ו שולד גנים וצני גנים דומים צמחם לאציהם ולא משרשיו ישרה בחורה וצירוח שמים אז מי יקרא עד שולם, וכן אמר הכתוב אלל אצרכם אצניו מ"ה לממן אשר ילזב את

הענינים שנגמט עליהם איך מתנהגים הכ"ה, אי בעינן החוקת גופו בניו לבין עצמו, באכילתו שחיתו ושינתו לממן חוק גופו לעמוד מי לפני ה', ב' משלו ומתנו עם אשפי אלתו שמתאמן שוכי ש"ש מחאכב על ידו — ועוד שמיים, שישיגה ללמוד ממנו בעיני הרבנות הכורה במסכ"ש, ובענין ירזת שמים, וזה שחילק שני עבדות על לטפו האחת צעניני גשמיות, ושני עבדות על לטפו השנית צעניני רוחניות, כל אלו העבדות יזוק על הארון, כהונת על הכ"ה שנגמט עליהם לעשות

ל **מטעמייהם.**

ויעקב לו ארבע עבדות זכב וכו', י"ל דהכה

הארון רומז על חורב כידוש, וצא כליווי למה עבדות זכב על לטפי הארון שבעצמת הוא דבר עגול שאין לו סוף וקן כי חוזר חלילה, וכן ממש לימוד חורמותו הקדושה אין לה קן וחקר ותכלית, ולרמז זה צא העצמת זכב, וישן מלניו שחילק וסביב הוא מתחם להשעם, שהרשעו סביב יתכליון (הכלים י"ב"ט), מ"כ אמרה חוב"ק כי צלימוד הכורה הוא מנהל יתירה להבן סביב סביב, רק בפעולה גשמיות לרין שיכ"ה מכוון להכלית האמיתית ולא לסביב סביב, אלל בעשיות ותשק המלה וכ"ש צלימוד הכורה בפוטל אז הכיבוד מנהל גדולה, וזהו שאמר ונתה העצמת זכב, בלא העצמת שמורה על הכיבוד הוא זכב, כי רק לדרים גשמיים הוא חסרון ולבדיל ועופרת יתשכ העצמת שם, אלל צלימוד חורמותו הקדושה הכיבוד עבדות זכב.

ומה שנה כליווי למה ארבע עבדות זכב על ארבע עממותיו, י"ל לשפט יתיר שידוע שכתורה ודרשת בפרדים, והוא ר"ח "שפט

במין כשרולה לעבור עבירה בחדרי חדרים שכל זה אמר התנא לתלמידיו (ברכות כה) ית"י שיכא מורח שמים עליהם כמורח צ"ח, וזהו שכוזריה חוב"ק צעשיות הארון שרומז על הכשרות צלימוד הכורה וצקיום המלות, "מבית ומחין" חלפניו, לפי השמות הטעניו לעצמם ויכ"ה המוסר **בבית** ולעצמם **מחין**, והלפיו ית"י זכב טובה, ש"י שידמה לו מבית ומחין כב"ל כל אחד במקומו הראוי כי אי ית"י מלוחה כוכב עהור צלי סוג ופסג להרמיקו מן הכתף או על זכות הכוונה, והכו'.

ויעקב לו ארבע עבדות זכב ונתנה על

ארבע עממותיו ושני עבדות זכב, פרש"י י"ל פעמותיו זוויות, ומכ"ז י"ל פירשו מלשון מה יפו פעמתך ופי' שבעצמות כי בשולו הארון, ופעמתך היינו פסיפותוך שיי"ש. וציחור הענין בהקדס מה שיש לקדק דבאן צארון אמר לשון "ויעקב" וצלתן אמר "ועשית" (לקמן ב"ב"כ"ג), דהכה חפ"ל (ברכות ז'): דרשו אשר יקן על ידי אליהו שגדולה שימושיו יתיר מלמודו, ולכן אמר גם כלא גבי ארון כהונתו על תלמידו חכמים, לשון ויעקב, וקאי על שימוש, והכונה בזה שאמר ויעקב לו "על ארבע עממותיו" לפעמי"כ הרמב"ם בכל דעות צמלות ודעת צו, ובי אפשר לדרבן צעשיה בלא אש אוחלה הוא ודרשו חפ"ל על המשיל כמו לח"ת, והוא י"ל פי' להחזיק בח"ה להיות עמם באוכלתם ובעשייתם וכל משלם ומתנס שכל ענין וענין ילמוד מהם, והוא ענין שימוש ח"ת, שמי' השמוש ילמוד מהם בכל פסיפה וכל לעד ותמונה מהתנהגותם. ואולי רמז לנו חוב"ק צמלות "על ארבע עממותיו" דרבת קף רגלו שללמוד מכל דרכים הקדושים בכל ד'

הליורי והמידות של הכלים מכוונת זו נגד זו, לזמי לומר דמשי שכלי זה ליורו ומידתו בן ממילא מחוייב להיות שכלי זה יהיה ליורו ומידתו בן, כי הכלים שייכים לבדיו כי צליוף כולם נעשה ליורו המכוון מהם. **וזה** לעמיד אמרה חוב"ק צ"י פקודי [ל"ע מ"ג] בגמר מלכות המשכן, וירח משה אח כל המלאכה ובהו עמו אותה כלשר ליוה ה', היינו שראה כולם כל הכלים מכוונים יחד ליור שלם אל המכוון, מ"כ אמר שראה את כל המלאכה, ואח"כ צירך אותם משני שראה שכליור מכוון, ובהו כל זה כשכל הכלים שם איכא קפידה שיכא צאופן זה שליוה ה' ממחילה כדי שיכיה כליוור שלם, אלל כשחמר אי מהנה, וזו אין קפידה כי"כ צמורה וצלווי, דברי צל"ה"ה לא ילא מהם המכוון והמבוקש צליוף כל הכלים ליוריהם ומידותם, וזה מחמר ה' כלל אשר אי מראה אותך צמנית כל כליו כולם יחד, בן הששו בכל מה שיכיו "כולם יחד אל צמית שני שלא היה שם ארון או שגלה או שנגמט במקומו, יהיה איך שיכיה עכ"פ אין כליוור שלם ואין קפידה צעשיו שאר הכלים נלפ"י.

מבית ומחין חלפניו, גראה מ"ד הרמז עפ"ה"מ שפי' של"ק עה"ש (הכלים ק"ל"כ"ד) אהכלך בהם לצני צקרב ציוי, שדבר קשה לעשות מלוב צרבים כגון לדרוש צרבים ולא יענה על לבו שמן גלוה, אלל מה יעשה וישמר מה כאשר ידמה שכוה דורש ענה צמיתו ואין איש עמו שאז וירדלי לא יענה על לבו שום התנשלות שבהנהגה לא תמלא מקום לחול אלא על זולתו, וזהו אהכלך בהם לצני **בקרב ציוי** דייקא ודפח"ת, אמנם לפעמים יקח האדם מוסר צאופן אחר דהיינו שידמה לו כמו שפי'

וְיָרַךְ כַּחֲפָאוֹת יִרְבָּעָם בְּלִיבְנָם אֲשֶׁר-
 חֲסִימָא אֲחֵי-יִשְׂרָאֵל לְבָב לְבָב אֲסֵר-
 מִצְוֹתָ: פ ר וְיִמְשַׁע מְלִיכֵי-מִוֹאֵב הָיָה
 לְבָרְכָא וְיִמְשִׁיב לְמִלְכֵי-יִשְׂרָאֵל מֵאֵרֶץ-
 פְּרָיִם וְיִמְשִׁיב אֶלְפֵי אֵילִים צְמֹר: ח וְהָיָה
 כַּמֹּזֵת אֲחֵיב וְיִפְשַׁע מְלִיכֵי-מִוֹאֵב כַּמֹּזֵל
 יִשְׂרָאֵל: ו יִמְשִׁיב הַפֶּלֶךְ יְהוֹרֵם בְּיָמֵי הַזֶּהוּא
 כַּשְׂמֹרֵן וְיִפְקֹד אֲרֵי-כַל-יִשְׂרָאֵל:
 ו יִהְיֶה מֶלֶךְ מִוֹאֵב פֶּשַׁע בְּיַד הַתֶּלֶךְ אֲתֵי
 אֲלֵי-מִוֹאֵב לְמִלְחָמָה וְיִאֲמַר אֶלְפֵי כְזִי
 כְמוֹד פְּעָמֵי כַעֲפֹד פְּסוּסֵי פְסוּסֵי:
 ח וְיִאֲמַר יְהוֹיָדָה הַדֹּדֵךְ נַעֲלָה וְיִאֲמַר

קְדָם " לְחַד כַּאֲבוּרֵי וְכַאֲמִידָה וְיִאֲמַר
 יְהוֹיָדָה קָבַח פְּעָלָא רַבְרַב
 אֲבוּרֵי: ג לְחַד כַּאֲבוּרֵי
 יְהוֹיָדָה אֲבוּרֵי אֲבוּרֵי
 כְּסֵטָא כְּסֵטָא: ד וְיִפְשַׁע
 מְלִיכָא רְמוּאָב הָיָה כְּדִי
 גִּיחֵין וְיִמְשִׁיב הַתֶּלֶךְ
 כַּשְׂמֹרֵן מֵאֵרֶץ אֲלֵפֵי
 ה וְהָיָה כְּדִי הַתֶּלֶךְ אֲתֵי
 וְיִאֲמַר מְלִיכָא רְמוּאָב
 כַּשְׂמֹרֵן יִשְׂרָאֵל:
 ו וְנִפְקֵי מְלִיכָא יְהוֹרֵם
 בְּיִמְשִׁיב הָיָה מִשְׂמֹרֵן
 וְיִאֲמַר יְהוֹיָדָה אֲתֵי
 ז וְיִאֲמַר אֶלְפֵי לְחַד

וְיִמְשַׁע מְלִיכָא רְבוּיָה וְיִמְשִׁיב מְלִיכָא רְמוּאָב כְּדִי בְּיַד הַתֶּלֶךְ אֲתֵי מִוֹאֵב
 כְּקִרְבָּא וְיִאֲמַר אֶפְסָא אֵינָא כְּוֹקֵד עֲמִי כַעֲפֹד סוּסֵי פְסוּסֵי:
 (ג) רַק כַּחֲפָאוֹת יִרְבָּעָם דְּבָבֵי וְכֵן כָּל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לְבָב לְבָב עַד הַתֶּלֶךְ: (ד) נִפְקֵי מִי
 יִשְׂרָאֵל מִדְּלַגָּה שְׁלָא מִשּׁוֹן הַמְּמַלְכָה לְבִית דֹּד סָט גִּימִין: אֵילִים צְמֹר. דְּכִינָא דְּעֵינָא, עַס לְמַסֵּס:

העגלים שעשה ירבעם: (ד) היה נוקד. כהנוגמו כלומר עם צמרם שלא היה גוזום. ולא אמר והתבט
 מיר גיחין, ונקרא בעל הפקנה נוקד שהצא נוקדים אם היה משיב לו מנחה זו ככל שנה, או לזמן
 כרוב. והיה מנהגו שהיה משיב מנחה למלך אחד יודע ביניהם: (ה) ויהי כמות אחת. ככין.
 ישראל, מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר, וכאשר מת אחאב, פשע מלך מואב באחוזיו בנו,
 אשר היה בנקדים (פסס א א): והשיב. לפי שבכל (ו) כפוני כפון. כמו שחעלה אחא בעלה בן גם
 רדיק
 מצודת דוד
 (ג) בחפואות ירבעם. כנגלי הוזהב: (ד) היה נוקד. שנה העלה לו המס הזה לכן אמר והשיב, רצה
 רצה לומר בעל צאן הרכה. ועל שרובם נקודים לומר נתן חוזר ונתן: צמר. עם צמרם לא גוזום:
 יקרא המתעסק בהם בשם נוקד. כמו דברי עמוס (ו) כיום ההוא. בעת שבא אלישע לשמועו:
 אשר היה בנקדים (פסס א א): והשיב. לפי שבכל (ו) כפוני כפון. כמו שחעלה אחא בעלה בן גם

(ו) מלך מואב פשע בי וכו'. משעים אלו המרדים, וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי. (ימא לו:).

וְיִרְבָּעָם יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. גְּדוּלָה שְׂמוּשָׁה
 שֶׁל תוֹרָה יִיחַד מְלֻמְדָה, שְׂנֵאמַר פֶּה אֲלִישַׁע בֵּן שַׁפְטַן
 אֲשֶׁר יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. לְמַד לֵאמֹר אֵילֵינוּ יִצְקֵי
 מִלְמַד שְׂגוּלָה שְׂמוּשָׁה יִיחַד מְלֻמְדָה. (בַּכּוֹת ז:).
 אֲשֶׁר יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. כְּחֵיב (מ"א ז) וְיִאֲמַר
 אֲצַבְעוּתֵינוּ כְּמַעֲנוֹת עַד שְׂחַמְלָא כֹּל הַמְּקוֹס הָיָה מִים.
 מִדְּרָשֵׁי חוֹדֵף
 מִלֹּא אֲרַבְעָה כְּרִיִּים מִים וְיִצְקֵי וְגַם אֵת הַתְּעָלָה מִלֹּא
 מִים. וְכִי תְּעָלָה עַל דְּעַת שְׂמִי"ב כִּי מִים תְּחַמְלָה כֹּל
 הַמְּקוֹס הָיָה, אֲלֵא אֲמַר לְחַמְדִּי"ב מִי שֵׁשׁ לוֹ מִים יִבֵּא
 וְיִצְקֵי עַל יְדֵי, כִּי אֲלִישַׁע יִצְקֵי עַל יְדֵי, וְנַעֲשֶׂה
 אֲצַבְעוּתֵינוּ כְּמַעֲנוֹת עַד שְׂחַמְלָא כֹּל הַמְּקוֹס הָיָה מִים.

וְיִרְבָּעָם יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. גְּדוּלָה שְׂמוּשָׁה
 שֶׁל תוֹרָה יִיחַד מְלֻמְדָה, שְׂנֵאמַר פֶּה אֲלִישַׁע בֵּן שַׁפְטַן
 אֲשֶׁר יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. לְמַד לֵאמֹר אֵילֵינוּ יִצְקֵי
 מִלְמַד שְׂגוּלָה שְׂמוּשָׁה יִיחַד מְלֻמְדָה. (בַּכּוֹת ז:).
 אֲשֶׁר יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. כְּחֵיב (מ"א ז) וְיִאֲמַר
 אֲצַבְעוּתֵינוּ כְּמַעֲנוֹת עַד שְׂחַמְלָא כֹּל הַמְּקוֹס הָיָה מִים.
 מִדְּרָשֵׁי חוֹדֵף
 מִלֹּא אֲרַבְעָה כְּרִיִּים מִים וְיִצְקֵי וְגַם אֵת הַתְּעָלָה מִלֹּא
 מִים. וְכִי תְּעָלָה עַל דְּעַת שְׂמִי"ב כִּי מִים תְּחַמְלָה כֹּל
 הַמְּקוֹס הָיָה, אֲלֵא אֲמַר לְחַמְדִּי"ב מִי שֵׁשׁ לוֹ מִים יִבֵּא
 וְיִצְקֵי עַל יְדֵי, כִּי אֲלִישַׁע יִצְקֵי עַל יְדֵי, וְנַעֲשֶׂה
 אֲצַבְעוּתֵינוּ כְּמַעֲנוֹת עַד שְׂחַמְלָא כֹּל הַמְּקוֹס הָיָה מִים.

וְיִרְבָּעָם יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. גְּדוּלָה שְׂמוּשָׁה
 שֶׁל תוֹרָה יִיחַד מְלֻמְדָה, שְׂנֵאמַר פֶּה אֲלִישַׁע בֵּן שַׁפְטַן
 אֲשֶׁר יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. לְמַד לֵאמֹר אֵילֵינוּ יִצְקֵי
 מִלְמַד שְׂגוּלָה שְׂמוּשָׁה יִיחַד מְלֻמְדָה. (בַּכּוֹת ז:).
 אֲשֶׁר יִצְקֵי מִים עַל יְדֵי אֵילֵינוּ. כְּחֵיב (מ"א ז) וְיִאֲמַר
 אֲצַבְעוּתֵינוּ כְּמַעֲנוֹת עַד שְׂחַמְלָא כֹּל הַמְּקוֹס הָיָה מִים.
 מִדְּרָשֵׁי חוֹדֵף
 מִלֹּא אֲרַבְעָה כְּרִיִּים מִים וְיִצְקֵי וְגַם אֵת הַתְּעָלָה מִלֹּא
 מִים. וְכִי תְּעָלָה עַל דְּעַת שְׂמִי"ב כִּי מִים תְּחַמְלָה כֹּל
 הַמְּקוֹס הָיָה, אֲלֵא אֲמַר לְחַמְדִּי"ב מִי שֵׁשׁ לוֹ מִים יִבֵּא
 וְיִצְקֵי עַל יְדֵי, כִּי אֲלִישַׁע יִצְקֵי עַל יְדֵי, וְנַעֲשֶׂה
 אֲצַבְעוּתֵינוּ כְּמַעֲנוֹת עַד שְׂחַמְלָא כֹּל הַמְּקוֹס הָיָה מִים.

(ז) מלך מואב פשע בי וכו'. משעים אלו המרדים, וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי. (ימא לו:).

מלכים ב ג
 יצק מים על-ידי אלהינו: יב ויאמר
 יהושפט ואלו מלך ישראל ויהושפט ואלו מלך אדום:
 ויאמר אל-ישע אל-מלך ישראל כה-
 לי ואלך אל-גבאי אביך ואל-
 גבאי אפיך ויאמר לו מלך ישראל אל
 פריקרא יהודה לשלשל המלכים האלה
 ויהושפט מה לי ואלך אביך ואלך אפיך ויאמר ליה מלך
 יהושפט פגעו לא הדבר חובין לשעוקא יהיא פעי עלמא רחמינ ארי זמין יי להלמא
 רש"י
 (יב) אר כי קרא ה' וגו'. נצטו לא מדבר מוצין רשעמא הסיס צפי עלמא רחמינ ארי זמין ה' וכו':

מצודת דוד
 (יב) יש אותו דבר ה'. כי בודאי לא בא אל
 המתנה להלחם, כי אם בא מדבר ה': (יג) מה לי
 אם כן השאל כי: יך אל גבאי אביך וגו'. הם נביאי הכעל: אל וגו'. רצה לומר אל האמר עתה
 דברים האלה, כי אנו כסמנה ואל תעורר הדין בהוכחת החסאים:

מצודת ציון
 (יא) יצק. שפר: (יב) אותו. עמו:
 מצודת ציון
 (יג) קחו לי מנגן. ממני הכעס נמלקת שמעיה ממנו: (טו) גבים גבים. נוחות מלאים מים:

מלכים ב ג
 ויהושפט יהיה עלי עונש השבועה: (טו) קחו לי מנגן. לשמוחי בנינו. כי בעבור שכעס על יהורם לא
 חלה עליו הנבואה, כי אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה, והכעס באה היא עם העצבון: והיה מנגן.
 כאשר המנגן התחיל לנגן שרתה עליו רוח הנבואה: (טז) גבים גבים. להחסף בהם המים הבאים:
 רש"י
 (יג) קחו לי מנגן. אמר, כי מיום שנמלק אליהו קחו לי מנגן (מספרים יו): (טז) עשה הנחל גבים.
 רבו לא שרתה עליו רוח נבואה עדיין, כי אבל מקור במקום צר: גבים גבים. חפירות, כמו באו על
 היה, ורוח הקודש אינה שורה אלא מתוך שמחה. גבים (ויסיה ד ג), והרגום בור (שמות כג) גובא.
 ויש אומרים מפני הכעס שכעס על מלך ישראל אמר להם שיעשו הנחל חפירות חפירות, שימלאוהו
 והיה עצב, ואמרו כל הכעס אם נביא נבואתו מן המים שיבואו. והרגומו פציעו פציעו, וכן
 מסתלק ממנו, מנא לן מאלישע, ולשמחתו אמר
 רש"י
 (יז) אם אביס אליו ואם אוראן. שאל רבי את ר' יוחנן בנן המנגן והתיר עליו יד ה'. וישבחתו אני
 יהושע בן קורח כמה הארכת לימים, אמר לו קצת
 בחיי, אמר לו רבי תורה היא וללמוד אני צריך, אל-
 מימי לא נסחלתי בדמות אדם רשע, דאמר ר' יוחנן
 אמר לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע, שנאמר
 לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביס אלך
 רש"י
 (יח) ויהיה כנגן המנגן והתיר עליו יד ה'. כל אדם שמעט
 והיה כנגן המנגן והתיר עליו יד ה'. כל אדם שמעט
 והיה כנגן המנגן והתיר עליו יד ה'. כל אדם שמעט

ויצקו וכמו ששם נעשה גם על ידו במים, לפיכך לא נאמר ביהושפט מלך, להודיע ענוותנותו של
 אמר אשר יצק מים ולא אמר אשר שימש או אשר למד, ועוד בדרש, אשר יצק מים על ידי אלהיו, מלכות אלא כחבר הדיוט. ויש אומרים שגוהו
 אמרו אפילו היה מבקש מים לפני היה נותן לו: גודה שיהרג עם אחאב, והיה הכותב מונה לבנו מן
 (יז) יש אותו דבר ה'. שהרי הוא לא בא לעשות אותה שעה, לפיכך לא נקרא מלך. ובשכר שירדו
 מלחמה, למה בא, לא בא אלא על ידי נבואה, לפני הנביא, וכן לראות כל אלו הניסים: (יג) אל
 כאמת יש אותו דבר ה': וירדו, ירדו ממרכבתם כי קרא ה'. אל האמר עתה לך דברים אלו, אמת
 לכבודי לרב עמו. ולא קראו לו שיבואו אצלם, הוא כי קרא ה' לשלושת המלכים הבאים הנה
 לפי שהיו בצרה גדולה חשו לכבוד הכבוד ולכבוד
 נביאו: מלך ישראל ויהושפט ומלך אדום. לפי
 שדבר יהושפט בשמו לא נאמר בו מלך. ומלך
 אדום הוא הנציב שהיו משימים עליהם מלכי
 יהודה, והוא היה להם מלך. ויש בו דרש, למה
 שנאמר מה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי
 אלהיו. (אלהו רבא ה').
 (יח) וירדו אליו מלך ישראל ויהושפט וגו'. למה
 לא נאמר כאן ביהושפט מלך, להודיע ענוותנותו
 של אותו צדיק, שלא רצה לירד לפני הנביא בבגדי
 כבודו?
 מדרש חזקוני
 גודיה שיהרג עם אחאב היה הכותב מונה לבנו
 מאותה שעה, לפיכך לא נבחר מלך. ובשכר שירדו
 לפני הנביא וכן לראות כל הניסים האלו. (מכדי-י
 כא).

מצודת ציון
 (יח) ויהיה כנגן המנגן והתיר עליו יד ה'. כל אדם שמעט
 והיה כנגן המנגן והתיר עליו יד ה'. כל אדם שמעט
 והיה כנגן המנגן והתיר עליו יד ה'. כל אדם שמעט

היהל ל מהל זיאל זבינל

מאיה מ"כ נסס העידו, אמר להס הזכיר
 כהס, עד שהול ננסס לפלטין הי עגל
 אחד שריו על פתח הפלטין, נגח העבד
 ושצר אחד מהן, והי העבד עומד ומרחם
 לפני המלך, אמר לו המלך למה אמה
 מרחמת, השיבו שנגמתי העגל ושיציר כוס
 אחד משני הכוסות, אמר לו המלך אם כן
 דע והזכר כבוד השני, כך אמר הקב"ה
 שמי כוסות מוגחס נסמיי, נעשה ושנמע,
 שברחס נעשה שעשיתם לפני עגל, הוהירו
 נעשמע, הוי (וימי ז') שמעו דבר הי
 ציט יעקב. - ולדין ביאור מאי הוסיף
 הננה בזה המשל, - וגם מיצח אם כן
 לכאורי כמיוה.

רגם (המדרש) [נבחר מאמרס ז"ל (נביחם
 ז"כ): על הפסוק הששכח אשה עולה
 וגו' גם אלה ששכחתי ואחיי לא אשכחך
 (שמי מ"ט ט"ו), אמרו ישראל להקב"ה שמה
 לא ששכח לי מעשה עגל, אמר להס הקב"ה
 גם אלה ששכחתי זה שאמרו אלה אלךך
 ששכחתי, חזרו ואמרו שמה ששכחתי לי
 מעשה עגל ששכח לי גם מעשה סניי,
 והשיב הקב"ה ואחיי לא אשכחך. -
 ותמוהא אחיה קישור למעשה העגל עם
 מעשה סניי.

ר"ל כי מדרך הטבע שכל דבר אשר נא
 ביגיעה רצה איתו נשכח מהר, ולזה
 אמר הששכח אשה עולה, מאחר ששכחה
 זעבר עיבור ולדה וגידול, האין אפשר
 ששכחה עולה, ולפי"ז אמורה הקדושה
 ששקשה לקיומה ככלי זהב, אין אפשר לשכוח
 את המורה בקל ועומין להשבר ככלי זכוכית,
 לזה ביאר המדרש שזה גרס מעשה העגל
 שששכחו אלומות, ומזה נא ששכחה המורה.

מעונו שלא ימים אמכס המסית שמי אפשר
 להס להשיגה, כי יומן כממנה להס מי
 שעמל להשיגה.
 ☆

קלה (קלה) בשעיה שאמרו ישראל נעשה
 ושנמע מיד אמר
 הקב"ה ויקחו לי תרומה (מנכ"ה דה ט"ו).
 וי"ל דכספר נחלת יעקב פירש [הכסוב
 נעשה ושנמע], שהשיגו לקיים כל המורה
 עד שלא נעטוו, דוגמת אצומיו הקדושים
 שקיימו כל מלות המורה הקדושה, וכל
 זאת התאוו שיעור הבורא ב"ה לקיים, כי
 גדול המצוה ועושה ממי שאינו מזהה
 ועושה, וזו כל אשר דיבר ה' נעשה אפי'
 אם לא נשמע, וכל זאת רלוינו גם
 לשמוע, כדי להיות מנויים ועושים. -
 והנה כהן כמדי שיקחו ממת אשר ידעו
 לנו, וקשה לזה שהוא מעטבו מדיד לב
 אין נורך לזווח על זה, אולם לפי שאמרו
 ישראל נעשה ושנמע שגדול המצוה ועושה,
 לכן נזה השס גם לנדיני לב שימנו, אף
 על פי שגם בלא ציווי הי נותנים.

קלו אור יאמר, ויבאר גם מדרש (שמי"ד
 פמ"א א'), אמר ר' שמואל בר
 רמון נהא הי לאצומיו לקבל את המורה
 ולומר כל אשר דיבר ה' נעשה ושנמע,
 שמה נהא הי להס לומר אלה אלךך
 ישראל, ותמוהא האין יעלה על הדעת
 לומר שהי נהא להס למעט בעגל.

רגם [נבחר] המדר' (שמי"ד כ"ז ט') משל
 למלך שאמר לעבדיו שיש לו ב'
 כוסות הללו, והי דיאמריטו (כל וסכית חסות

ושכחה, עד שלנסוף נימנה לו המורה
 כממנה וסויו לא שכחה, ומאחר שכן [הוא]
 שהשגת המורה הקדושה נימן כממנה,
 [לכן] כל אדם היגע להשיגה וממנהג
 בירלת השס, ומנבקס ממנו מאמך דעה
 צינה והשכל, ודאי זוכה לכמרה של מורה,
 והכסוב (סהלס י"ע ט') העיד שמורה
 הקדושה ממכימת פמ. - וסרן הגאון
 סור"ה שיק זצ"ל סיפר זי שצילדומו הי
 אומרים שיש לו ראש חלש ועל ידי
 התמדתו בלימוד הגיע למדרגה שאמרו
 עליו שיש לו ראש טוב וחזק.

ראתי שפיר [הפסוק] ויקחו לי תרומה
 ממת כל אשר אשר ידעו לנו מקחו
 מהמורה שנימנה למי יום, שהולך להשכח
 זכר מ' יום, לפי שלמד ושכח עד שנימן
 לו כממנה, שמהל כל אשר יהי מי שיהי'
 אשר חושיו אינן חוקים כראוי, רק אשר
 ידענו לנו שהי' לו רלון ושק להשיג
 המורה, מקחו את מרומי קופו לכל
 להשגת המורה, ולזה הביא הפסוק כי לקח
 טוב "עממי" להס, שלא הי אפשר להשיגה
 עד שנימנה כממנה, והס כן מורמי אל

ולזה בא הדמו כתיבת תרומה תורה מ', שעל
 ידי קדושת מצות מילה יבינו התורה.
 (ע"ז) גם כאן בא ליישב כמה דיוקים במקרא
 דיין. אמרו ויקחו לי תרומה וגו', תיבת
 ויקחו צריך ביאור דה"ל למימר ויתנו - ומה
 בא הציווי מאת כל איש לחוסיק, הא כבר
 אמר דבר אל בני ישראל, והי די באומרו
 מאת כל אשר ידענו לבו - וגם מה כונת
 הכתוב בזה שהתנה שיהי' מאת וגו' אשר
 ידענו לבו.

וזהו [שאמר ויקחו לי תרומה וגו'], (ש"ה)
 ויקחו אחיי דהיינו שמי, על ידי
 [שאמר ממת כל אשר], שמילה ומורה שייך
 רק בלשנים. - ומלמתי כמות עה"ס (סוף
 פסח נניס) כמבו שזכות המילה קבלו
 המורה, ואמי שפיר שמי שאינו נימול אין
 משיג המורה"ק.

☆
קלד ויקחו לי תרומה ממת כל אשר אשר
 ידענו לנו מקחו את מרומי.
 מדרש (שמי"ד י"ג ט) על זה הפסוק [הי"ד]
 (משלי ד' ז') כי לקח טוב נחמי להס מורמי
 אל מעונו. י"ל דכח"ל (מופא נעגל העורס
 כאן) דרשו מרומה מורה מ' שנימנה זמ'
 יום, וז"ע לאזוה עינן מוכיר כאן שנמנה
 למי יום.

י"ל דלרע הרע ושלומוי מסימס הרצה
 פעמים לכל לימוד מורה, כעענה
 שמוסיו אינן חוקים להשיג עמקות לימוד
 מורה הקדושה, והרנה פונים עורף למורה
 הקדושה על ידי הפסח זז. אולם הלא
 מבוחר כמדרש (מנמוח י' טפא ט"ו)
 שמרע"ה הי לומד מורה זכר סניי

(ע"ה) בא ליישב כמה דיוקים, ראשית על אמרו
 ויקחו לי תרומה דהול"ל ויתנו - וגם תיבת לי
 מיותר - וביזת צ"ב תיבת לי שאין לו
 משמעות, דהא לא שייך ליתן לו ית' - וגם
 ליישב מה שדרשו כתיבת תרומה, תורה מ',
 האין הציאו ביאור הכתוב ממשמעונו, ולזה
 תירץ על פי משי"כ לעיל באות קכ"ה בשם
 המדרש שיקחו לי הפירוש כאלו הי' כתוב
 ויקחו אותי, והכוונה כמו שכתב רש"י לי לשמי
 והיינו שיעשרה שמו ית' על ידי בריח מילה.

מפני שיהי' דמיון רב בין שני המושגים, ולכן נקראו שניהם בשם "הבקר".

כממך יסוד שיש ענין רב בין שני המושגים, ולכן נקראו שניהם בשם "הבקר".

אם מבינין מורה למתמידים הם נקראו פירומו, ושלא תאמר בזה ענין רב ייקרא מקור החכמה לחכמים היא מניעה להתגבר ולהגביר למעלה, כען תמר שאינו גביר בארץ שגביר מן האילנות שעושין פירות, שארץ אינו עושה פירות ותחזיק ייקחו לעמנו, אבל בחלמך חכם אינו כן, יש להם שמי המעלות שמפירות ותחזיק פירות כחמה, ומגביר למעלה כארץ, וזו יגדיל מורה ויחזיק, כי מהן שיותר הוא מגדיל מורה לחכמים, נעשה הוא אדיר בחזרתו עכ"ל.

ולפי זה אמי שפיר [הכחוש והי' הכרעם פורשי כפיס למעלה וגו' ופניהם איש אל אחיו] שפורשי כפיס למעלה להגיע למעלה היוותה גדולה, וכל זאת פניהם איש אל אחיו ללמד לחכמים, ואין חוששין שעל ידי זה ימנעו להגביר למעלה, ואדרבה על ידי לימודם עם חכמים מתחזקים המה בהשגת המורה, ואמרו חכ"ל (מעיני נ) ומתלמידי יתיר מכולם.

7 (קב) אור

לפי זה נראה שיש ענין רב בין שני המושגים, ולכן נקראו שניהם בשם "הבקר".

אפי' אם יגע בה בכל כוחו, רק במיעוט דשמאל, וכפי מהרש"א (פא) [על מאמרו] (מגלה ו) יעט ומלאה חלמין] שגם לאמר

אחיה חכם הלומד מכל אדם, לזה רמו זכריהם איש אל אחיו של אחד מחכמי הלומד מחבריו. — וזה אפשר רק אם אין מתגביר בלימודו, וכל אחד מחזיק בחיבורו לגבול. ואמרו חכ"ל (כ"ג כ"ג) שמוסר לשנות במשכמה כדי להסמיך ידעמו בצורה הקדושה, וזה יובן ענין הכפרת שמכסה הארץ, שיכסה ידעמו בצורה. — ולזה אמר שזה שפניהם איש אל אחיו צל להם ממה שפניהם אל הכפרת, שמה למדו שלא להתגביר בחזרתו וללמוד גם מהקטן.

דב"ה יומתק [על מה] שגא המעלה לימן העדות במוך הארון קודם שנעמו עליו את הכפרת (עי' בש"י ד"ה ואל הארון), דאמרו חכ"ל (פסחים נ) לעולם לימוד אדם מורה שלא לשמה מסוך שלא לשמה יעא לשמה, וכמו הרמב"ם (פ"ג מה' שוטה ה"ה) כשמקדים את הקטנים אין מלמדין אותו אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שמרבה דעתו או יעבדו את ה' מאהבה.

דל"ה בחמילת נתינת העדות במוך הארון שזה דמיון לחמילת הלימוד בימי לידתו, לא הי' עליו כפרת, שאו ראשי ללמוד על מנת שיקרא רב ודומה ויתכבד בחזרתו, אבל אחר כך משומיין הכפרת ללמד שיסמור ידעמו בצורה הקדושה.

7 (קב) אור יומתק מה שפירש בספר פנים יפות פ"ר קדשים (ש"פ)

(פא) הפסוק ולא מצאתיו עדיין במדרש"א מאמר זה, ודעיל באות כ' (י"ה וכן מה) הביא מאמר זה.

קבא) לא יסורו ממנו. י"ל בעטם התעלה, עפ"י העודע שהבדים נמשלים למחזיקי המורה, דוגמת הבדים שנשאו את הארון, אם כי האמת שהארון נושא את נושאו ואם אין מורה אין קמת, מכל מקום לראות עין שאם אין קמת אין מורה נראה שהבדים נושאים את הארון, ולכאור' ה"ל ד' מקצר לפרנס עוסקי מורה בלי החוקק בני אדם. אולם [המעיני] הוא משום שרמתי ד' על כל איש מישראל, והמון עם מאין יחי' להם חלק בלימוד מורה, ולכן הולריך הקב"ה לעוסקי מורה שיקבלו חלקם על ידי אחר.

אולם אין די בחזיקי אולם [בגלגל] כי המון עם יכשלו בכל עם בלא יודעים, מאחר שלא למדו, על כן מן הולריך שימסרו עם תלמידי חכמים וקיימו (אמת פ"א מ"ד) היו מחאנק בעפר רגליהם, וכמצי (משגי"י כ"ג) הולך את חכמים יחכם, ולזה המנהיג [כאן הולך], שלא לנד במסעות [בעת] שלנד להבדים יחי' הבדים בעצמות הארון, אלא לא יסורו ממנו לעולם, וכן המון עם יחי' ממיד בחברת עוסקי מורה [ומתאבקים בעפר רגליהם, ולא לנד בעת שמחזיקים ומוכים אותם].

7 (קב) דחי' הכרעים פורשי כפיס למעלה וגו' ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יחי' פני הכרעים. י"ל בעטם הדבר (פא) דמיון אמרו (אמת פ"ד מ"א)

הכפרות - וגם לבאר הענין שהכפרות הי' צריך לכסות הארון.

לשנים נכרמה, — וזו מרומם במינת ארץ שהוא נוטריקון לחכמים ר'שעים ל'כמה, שעי" שיתמך בצורה אויצו כלן מאלהין.

7 (קב) בטבעות הארץ יחי' הבדים. ואמרו חכ"ל יומת (דף כ"ד).

שחי' הבדים דוחקין וכולטין ויולאין בפירותם ונלאין כשני דדי אשה, שנאמר (ש"פ ה' י"ג) גזר המור דודי לי בין שדי ליין.

י"ל טעם לזה, ויובן גם המבואר בחגיגה (י"ג): מאי כדוב, אמר רבי אבהו קב"ה, שכן בבבל קורין ליוקא רביא. על פי מה שכתבתי בזה י"ט לפרש, למה נמשל לימוד מורה למיזוק היוק, שמדוש גדול נראה בלימוד מורה הקדושה מה שלא נראה בכל חכמות שבעולם, שילך קטן וגם וכן ילמדו מספר אחר, והטעם משום שהמורה הקדושה אין לה סוף כמות המורה, ואמרו חכ"ל (עירובין כ"ד): על הפסוק (משגי"י ה' י"ט) דדי ירוך בכל עם, למה נמשלו דברי מורה כדד, מה דד זה כל זמן שהמיוק ממשמש בו מולא בו חלב, אף דברי מורה כל זמן שאדם הוגה בזה מולא בהם טעם, וראינו שילך קטן וגם וכן לומדים פסוק אחד בצורה וכל אחד משיג לפי כוחו — ולזה נרמז שנלאין כדדי אשה שהוא מקום פירסת ילך קטן, וכן הכרעים פני יל קטן הי' להם ללמד שגם בוקנחום לומדים הענין שילך קטן לומד.

(פא) מבאר ונתן טעם למה הי' פניהם איש אל אחיו - וגם להם טעם למה פניהם יחי' לצד

שיגעמ הוא ומלמח כמליאה, והי יקו חכמה ומפיו דעמ ותבויה, ולעולם לא ישיג המורה אס אינו מקיים מלוח המורה, (ולוח) [והנה] ככל חכמות רוחה כל אדם שהוא ישי יושר חכס מכל העולם, אצל במורה הקדושה נריך כל אחד להשגל שיצטו אחרים כמומו, ולכן אס ממשע בצבד ענמו ומלמד לאחרים כדי שימנה כבוד שמים, או משפיעין עליו מן השמים השגמ המורה. - וזו הכוונה אס פניהס איס אל אמיו, או פורשים כנפיש למעלה, ויהי לו סיעמה דשמיה בלימודו.

☆

קמה) **רנתת** אל הארון אס העדות אשר אמן אלך, ואחר כך כמיז ואל הארון ממן אס העדות אשר אמן אלך. יי"ל הכפילות עפי"י שכמש המיך מו"ה יתק איויזק וז"ל מקאמנה שאס אדס ממש מיושי מורה אמיתית במורה הקדושה, מקקיס בלוחות, וכן כמז בספר מנמס עוריא. - ולפי זה ככל דור מקקין בלוחות מורות חדשות ומוסיפין ליקן אל הארון. - ואס כן קאי פסקו הראשון ונמס אל הארן על משה רבינו שיסן אס בלוחות בארון, [ומה שכמש אה"כ] ואל הארון ממן אס העדות קאי על אופן שעמדן למדש ככל דור ודור מיושי מורה אמיתית במורה הקדושה, שגס כן מקקין בהלוחות.

(פב) לכאורה נראה כוונתו שוא"י של ואחר תצוה הוא בעין יתן לך שאמרו הכו"ל יתן ויחזור יתן, כמו כן כאן הכוונה אחר ואחר

תצוה

קמו) **ראתה** מלוח אס בני ישראל ויקמו בלך שמן זית זך. מדקקיס בלמה המחיל בוא"י, דהו"ל למימר אמה מלוח. - וגס אומרו ויקמו בלך, מינמ בלך לכאור מיומר.

ר"י"ל דבספר מורת משה פרשה זו (מלוח ד"ה ואמה מלוח מ - דרוש הפלג' לו' אדר) מינמ, שקבלה הוא שסגולה גדולה לוחות למורה, לדבק עלמו בנשמת משה, וכ"כ בשס האריה"ק, שזה שקראו חכמי השי"ס האלמד לחנינו בשס משה (שנמ ק"מ), משוס דבנממ יש נילוך מנשמת משה אלל כל מלמד חכס (מח"י"י מיקון מ"ט), ולדעמי יש רמו לסגולה זו בספוק (איויז ל"ב מ"ה) ונשמת שדי טינמ, דמשה הוא בחינת מטטרין ורמוו בשמו, שמינמ משה נטריקון מטטרין שר הפנים, ועל מטטרין אמרו חכ"ל (פסדיו דף ל"ט:) ששמו כשס רצו שרוא בגימטריא שדי", ולפי זה כוונמ הכמוז נשמת שדי, היינו נשמת משה, מינמ, מסייע להס להבין במורה הקדושה. - וכוה יוכן ואמה מלוח, (פב) ככל דור ודור אס ליו מלמדי חכמים איוה דבר אמה מלוח עממס, שליוץ מנשמת משה מסייע לחכמי הדורות, ולוח אמר ויקמו בלך, שכל לומדי מורה יטטרכו לדבק בה.

תצוה, והיינו שתצוה עמה ושוב תצוה בכל הדורות, כשיצוה חכמי הדורות תצוה אחר עממס.

זו בלך. - ולוח מרמו ר"מ שמן זית זך בגמטריא שדי".

☆

קמו) **אור** יאמר. בהקדים מנחומא (כאן ה"ה) על זה הפסוק (שה"ש א' ע"ו), **הנך יפה רעימי הנך יפה, אמר ר"ש כן פוי הקב"ה מקלמה בלשון כפול והיא מקלממו בלשון פשוט, למה מקלמה הקב"ה בלשון כפול שאס אינה עושימ נילוח יכיל הוא להמירה בלחמה, והיא מקלממו בלשון פשוט לפי שאינו יכולה להמירו בלחמ, הוי הנך יפה (רעימי) [ודרין]. והקשה בענין יוסף (שס) אל דרשו חכ"ל (נעין י"ז:) על הפסוק והי האמיך היום (רביס כ"ו י"ח) שנשע הקב"ה שלא ימיר אומנו בלוחה אחרת.**

ר"י"ל דגס אס ישראל אין עושין רעונו של מקוס, מכל מקוס אס מעריך אס ישראל נגד האומות מולא שסס נאס יומר משאר אומות. ולוח לפי שלולא שנשע הי' יכול להמיר אומנו בשאר אומות, דהא יש עכ"פ בעולם אומות אחרות, [ולכן עמה] גס אס אין ממירס, אין ראי' שסס נאס ומקקיס בעמס, רק הס טוביס נגד שאר אומות, [לוח אמר שאינו כן אלא שסס יפס בעמס]. (פב) וזה שאמר הנך יפה רעימי יש לומר שהיא רק יפה יותר משאר אומות, לוח הולך לכפול

(פב) חוכן הירינוי היא, שאין דעת המדרש בתחומא שאס אינם עושים רצונו של מקוס בלחמה יכיל להמירה, אלא שדי"י ראויים להמירה, דהיינו לולא שנשע הי' יכול להמירה לפי מעשריהם. - וכוונת התנחומא היא, הקב"ה מקלמה בלשון כפול, (כי אס הי' מקלמה רק

הנך יפה, להורות שסס יפס בעמס, אצל בצורה ית' שאין עוד מלבידי, כל שישראל מקלמס הנך יפה, אין לעשות רק שהוא יפה בעמס.

ראתי שפיר שמן זה לפסוק ואמה מלוח שאלמר זו שמן זית זך, וידוע ששמן אינו מתערב בשאר משקין ועולה על כל המשקין, וזה לעורר זכות על ישראל, שכל אופן הס יפס מן האומות ועלין עליהם, - ולפעמים הס בעמס יפס וכדרש מנחומא על הנך יפה.

☆

קמה) **עוד** [אימח] מנחומא (כאן ה"ה) וזה שאמר הכמוז (שה"ש ו' א') ראשך עליך ככרמל, הרש שנישראל שקול כלאי שעלה על ראש הכרמל. יי"ל ככר אמרו חכ"ל (ר"ה כ"ה:) יפתח בדורו כשמואל בדורו, כל שישראל חמוז זו ושמו אוחו לראש, אפי"י הוא בלחמ רש ודל, הס מוסיפין זו כח וענו לעשות פעלים יותר מכומו.

וזה שדרשו ראשך מלשון רש גדולי הכוונה הפשוטה שהוא רש במעשים טובים, - אצל יש לרמו [רש כפשוטו, שהוא מלשון עני ורש], שכל זה אס הנמירה היסה כדמ, אצל אס שחד [אח] הצעלי במיס כנסף שינמרו אוחו, ככר

פעס אחת הנך יפה הייתי אומרן שאס אינה עושימ רצונו ית' הי' יכול הוא להמירה באחרת [לולא השבויעת], ועמה שככל לומר ב' פעמים הנך יפה מראה ככר שגס אס יכול הי' להמירה אינו רציה להמירה, כי היא יפה בעמס, ולא רק נגד אומות העולם.